

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૩૯૮/૨૦૧૧

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી હેમંત એમ. પ્રચ્છક

સહી/—

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	✓	

=====

હર્ષદ ચુ. કામલે

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી હૃદય બુચ (૨૩૭૨)

સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૨ તરફે વકીલ નોટિસ બજાવાયેલ છે

સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૨ તરફે શ્રી રાશેષ એચ. પરીખ (૩૮૬૨)

સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૨ તરફે શ્રી હેમાંગ એચ. પરીખ (૨૬૨૮)

સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ તરફે એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર
સુશ્રી જીર્ગા ઝવેરી

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી હેમંત એમ. પ્રચ્છક

તારીખ : ૦૭/૦૮/૨૦૨૬

ચુકાદો

૧. અપીલકર્તા-મૂળ ફરિયાદીએ સેશન્સ કેસ નં. ૧૪૯/૨૦૦૯ માં રાજકોટના વિદ્વાન પ્રિન્સિપાલ સેશન્સ જજ (જે હવે પછી “પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) દ્વારા તારીખ ૦૮.૦૬.૨૦૧૧ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલ નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા અને હુકમ સામે કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૭૮ હેઠળ હાલની અપીલ દાખલ કરેલ છે, જેના દ્વારા પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે વિદ્વાન પમા એડિશનલ સિનિયર સિવિલ જજ અને જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ ફર્સ્ટ ક્લાસ, નડિયાદ (જે હવે પછી “ટ્રાયલ કોર્ટ” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) દ્વારા ક્રિમિનલ કેસ નં. ૪૫૦૯/૨૦૦૬ માં આંક ૫૮ નીચે તારીખ ૧૮.૦૮.૨૦૦૯ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલ હુકમ કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કર્યો છે અને સામાવાળા આરોપીને નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ (જે હવે પછી “એન.આઇ. એક્ટ” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૧૩૮ હેઠળના આરોપોમાંથી નિર્દોષ છોડી મૂક્યા છે.

૨. હાલની અપીલને જન્મ આપતી ટૂંકી હકીકતો એવી છે કે સામાવાળા નં. ૨ તપસ્વી ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ નામના ટ્રસ્ટનો વહીવટ તેના ટ્રસ્ટી તરીકે સંભાળતા હતા. સદર ટ્રસ્ટનો વહીવટ ચલાવવાના હેતુ માટે, સામાવાળા નં. ૨ ને જગ્યાની જરૂર હતી અને તેથી તેમણે અપીલકર્તાની હોસ્પિટલ મિલકતનો એક ભાગ ભાડે લીધો હતો. સામાવાળા નં. ૨ સદર જગ્યા માટે ભાડું ચૂકવવા જવાબદાર હતા.

૨.૧ સામાવાળા નં. ૨ એ સદર ટ્રસ્ટના યોગ્ય વહીવટ અને તેની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ ચલાવવા માટે અપીલકર્તા પાસેથી રૂ. ૫૦,૦૦૦/-, રૂ. ૨,૦૦,૦૦૦/- અને રૂ. ૫૦,૦૦૦/- ની રકમ તેમજ અપીલકર્તાના પત્ની પાસેથી રૂ. ૨,૦૦,૦૦૦/- ની રકમ ઉછીની લીધી હતી. સદર લોન ઉપરાંત, સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા રૂ. ૧,૫૦,૦૦૦/- ની રકમનું ભાડું પણ ચૂકવવાપાત્ર હતું. વારંવારની માંગણી છતાં, સામાવાળા નં. ૨ લેણી રકમ પરત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા. અપીલકર્તાના સતત આગ્રહ પર, સામાવાળા નં. ૨ એ પોતાની જવાબદારી સ્વીકારી હતી અને બાકી રકમ ચૂકવવા સંમત થઈને પ્રોમિસરી નોટ અને લેખિત બાંહેધરી કરી આપી હતી.

૨.૨ ઘણા લાંબા સમય સુધી ટ્રસ્ટ કે સામાવાળા નં. ૨ એ બાકી લેણાં પરત ન કરતાં, સામાવાળા નં. ૨ એ પોતાની અંગત જવાબદારીની સ્વીકૃતિમાં અપીલકર્તાની તરફેણમાં રૂ. ૬,૫૦,૦૦૦/- ની રકમનો બેંક ઓફ બરોડા, કોઠી શાખા, વડોદરા પરનો તારીખ ૦૧.૦૬.૨૦૦૬ નો ચેક નં. ૨૩૫૬૩૦ આપ્યો હતો. અપીલકર્તાએ સદર ચેક સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા, પેટલાદ રોડ

શાખા, નડિયાદ ખાતેના પોતાના ખાતા મારફતે વટાવવા રજૂ કર્યો હતો. જોકે, સદર એક “અપૂરતા ભંડોળ” (ઇનસફિશિયન્ટ ફંડ્સ) ના શેરા સાથે વાણવટાવ્યો પરત ફર્યો હતો.

૨.૩ પરિણામે, અપીલકર્તાએ પોતાના વકીલ મારફતે તારીખ ૨૮.૦૬.૨૦૦૬ ની વૈધાનિક કાનૂની નોટિસ પાઠવી હતી, જેમાં સામાવાળા નં. ૨ ને નિર્ધારિત સમયગાળામાં એકની રકમ ચૂકવવા જણાવ્યું હતું, અન્યથા નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવશે તેવી ચેતવણી આપી હતી.

૨.૪ સદર નોટિસ સામાવાળા નં. ૨ ને તારીખ ૦૨.૦૭.૨૦૦૬ ના રોજ બજાવાઈ હતી. જવાબી પત્રમાં સામાવાળા નં. ૨ એ નોટિસની વિગતો નકારી કાઢી હતી. જોકે તેમણે એક આપ્યાની બાબત વિવાદિત કરી નહોતી, પરંતુ તેમણે કાયદેસર રીતે વસૂલવાપાત્ર કોઈ દેવું કે જવાબદારી હોવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.

૨.૫ વૈધાનિક નોટિસ બજવાયા છતાં સામાવાળા નં. ૨ રકમ ચૂકવવામાં નિષ્ફળ રહેતાં, અપીલકર્તાએ વિદ્વાન જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ ફર્સ્ટ ક્લાસ, નડિયાદ સમક્ષ તારીખ ૧૧.૦૮.૨૦૦૬ ના રોજ ફરિયાદ દાખલ કરીને નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવાની ફરજ પડી હતી.

૨.૬ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ ની કલમ ૨૦૪ હેઠળ પ્રોસેસ ઇસ્યુ કરવામાં આવી હતી. સામાવાળા નં. ૨ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ હાજર થયા હતા અને ગુનાનો ઇનકાર કર્યો હતો, જેથી ટ્રાયલ શરૂ થઈ હતી.

૨.૭ પોતાનો કેસ સાબિત કરવા માટે અપીલકર્તાએ એક સાક્ષી એટલે કે ડો. હર્ષદ યુ. કામલી – ફરિયાદીને આંક ૯ પર તપાસ્યા હતા અને નીચે મુજબના દસ્તાવેજ પુરાવા રજૂ કર્યા હતા:

ક્રમ નં.	આંક નં.	દસ્તાવેજનું વર્ણન
૧	૧૪	આરોપી દ્વારા ફરિયાદીને આપવામાં આવેલ રૂ. ૬,૫૦,૦૦૦/- નો તારીખ ૦૧/૦૬/૨૦૦૬ નો ચેક નં. ૨૩૫૬૩૦
૨	૧૫	ચેક અસ્વીકાર થવાનું કારણ દર્શાવતો મૂળ બેંક રિટર્ન મેમો
૩	૧૬	ચેક પરત ફરવા અંગે સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા ફરિયાદીને આપવામાં આવેલ પત્ર/જાણ
૪	૧૭	આરોપીને આપવામાં આવેલ નોટિસની ઓફિસ નકલ
૫	૧૮	આપવામાં આવેલ નોટિસ મળ્યાની સ્વીકૃતિ દર્શાવતી આરોપી દ્વારા સહી કરેલી મૂળ રજિસ્ટર્ડ એ.ડી. પહોંચ
૬	૧૯	યુ.પી.સી. પ્રમાણપત્ર
૭	૨૦	આરોપીને આપવામાં આવેલ નોટિસનો મૂળ જવાબ

૮	૨૧	સમાધાન કરાર
૯	૨૩	ફરિયાદી અને ડો. વિજયકુમાર પટેલ દ્વારા આરોપીને લખવામાં આવેલ તારીખ ૦૮/૦૫/૨૦૦૫ નો પત્ર

૨.૮ મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવા પૂર્ણ થતાં, અપીલકર્તાએ આંક-૪૩ પર કલોક્કિંગ પુરશિસ દાખલ કરી હતી. સામાવાળા નં. ૨ પોતાના બચાવમાં સાક્ષીના પાંજરામાં આવ્યા નહોતા કે કોઈ મૌખિક પુરાવો રજૂ કર્યો નહોતો. તેમણે માત્ર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ પોતાનું નિવેદન આપ્યું હતું.

૨.૯ બંને પક્ષકારોને સાંભળ્યા પછી અને રેકર્ડ પર મુકાયેલા પુરાવાની મૂલવણી કર્યા પછી ટ્રાયલ કોર્ટે તારીખ ૧૮.૮.૨૦૦૯ ના હુકમ દ્વારા સામાવાળા આરોપીને એન.આઈ. એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવ્યા હતા અને ૩ માસની મુદત માટે સાદી કેદ અને રૂ. ૧૦૦૦/- નો દંડ અને કસૂરે ૩૦ દિવસની સાદી કેદની સજા ફરમાવી હતી. વધુમાં ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીને હાલના અપીલકર્તાને રૂ. ૬,૫૦,૦૦૦/- ચૂકવવાનો પણ આદેશ કર્યો હતો.

૨.૧૦ ટ્રાયલ કોર્ટના ઉપરોક્ત હુકમથી નારાજ અને અસંતુષ્ટ થઈને, આરોપીએ આંક ૨૯ નીચે ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૭૧/૨૦૦૯ દાખલ કરીને પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટનો આશરો લીધો હતો, જેમાં પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૮.૦૮.૨૦૦૯ નો હુકમ કાયદેસર અમાન્ય

ઠેરવી રદ કર્યો હતો અને સામાવાળા આરોપીને એન.આઈ. એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળના આરોપોમાંથી નિર્દોષ છોડી મૂક્યા હતા.

૨.૧૧ પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ નિર્દોષ છૂટકારાના હુકમથી નારાજ અને અસંતુષ્ટ થઈને, મૂળ ફરિયાદીએ હાલની અપીલ દાખલ કરેલ છે.

૩. અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી હૃદય બુચ, સામાવાળા નં. ૨ તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી હેમાંગ પરીખ અને ગુજરાત રાજ્ય તરફે વિદ્વાન એ.પી.પી. સુશ્રી જીર્ગા ઝવેરીને સાંભળવામાં આવ્યા.

૪. અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે આ અદાલતનું ધ્યાન ટ્રાયલ કોર્ટ અને પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટના ચુકાદાઓ અને હુકમો તરફ દોર્યું હતું. પોતાની રજૂઆતોના સંદર્ભમાં તેમણે દલીલ કરી હતી કે એપેલેટ કોર્ટના વિદ્વાન જજે નિર્દોષ છૂટકારાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કરીને કાયદા અને હકીકતની ગંભીર ભૂલ કરી છે, જેના દ્વારા કોઈપણ સચોટ કારણો આપ્યા વિના અને ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદામાં કોઈપણ ગેરકાયદેસરતા દર્શાવ્યા વિના ટ્રાયલ કોર્ટે નોંધેલા તારણોને ઉલટાવી દીધા છે.

૪.૧ અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે ટ્રાયલ કોર્ટે પોતાની સમક્ષ રજૂ કરાયેલા દસ્તાવેજ પુરાવાની યોગ્ય મૂલવણી કર્યા પછી સામાવાળાને નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ (એન.આઈ.) એક્ટની કલમ ૧૩૮

હેઠળના ગુના માટે યોગ્ય રીતે દોષિત ઠેરવ્યા હતા અને સામાવાળાને રૂ. ૬,૫૦,૦૦૦/- નું વળતર ચૂકવવા માટે જવાબદાર ઠેરવ્યા હતા.

૪.૨ અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે કાયદાનો ખોટો ઉપયોગ કર્યો છે અને મહત્વના પુરાવાઓની અવગણના કરી છે, જેનાથી હુકમ વિકૃત અને બિનટકાઉ બન્યો છે. પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ એ બાબતની મૂલવણી કરવામાં નિષ્ફળ રહી કે સામાવાળા નં. ૨ સદર એક્ટની કલમ ૧૩૯ હેઠળના વૈધાનિક બોજમાંથી મુક્ત થયા નહોતા. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ચેક પરની તેમની સહી અને તેની વિગતો ક્યારેય વિવાદિત નહોતી. વૈધાનિક નોટિસના પોતાના જવાબી પત્રમાં પણ કોઈ ચોક્કસ ઈનકાર કરવામાં આવ્યો નહોતો. અસ્પષ્ટ કથનો વૈધાનિક ઉપધારણાનું ખંડન કરી શકતા નથી. શરૂઆતથી જ અપ્રમાણિક વર્તણૂક સામાવાળા નં. ૨ ને કોઈપણ વિવેકાધીન રાહત મેળવવા માટે અપાત્ર બનાવે છે.

૪.૩ અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે એવું ઠરાવવામાં ભૂલ કરી હતી કે જવાબદારી ટ્રસ્ટની હતી અને તેથી ટ્રસ્ટીઓને આરોપી તરીકે જોડવા જોઈતા હતા. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે અપીલકર્તાનો કેસ સતત એવો હતો કે સામાવાળા નં. ૨ એ ટ્રસ્ટની જવાબદારી અંગત રીતે સ્વીકારી હતી અને ચેક પોતાની વ્યક્તિગત ક્ષમતામાં આપ્યો હતો. તેથી ટ્રસ્ટ અથવા ટ્રસ્ટીઓને પક્ષકાર તરીકે જોડવા બિનજરૂરી હતા. તેનાથી વિપરીત તારણ સંપૂર્ણપણે ભૂલભરેલું છે. અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલે

માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા શંકર પદમ થાપા વિરુદ્ધ વિજયકુમાર દિનેશચંદ્ર અગ્રવાલ ૨૦૨૫(૦) એ.આઈ.જે.ઈ.એલ.-એસ.સી. ૭૫૯૮૨ ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે “જો કોઈ ટ્રસ્ટમાં ફરિયાદ ટ્રસ્ટી સામે હોય અને જ્યારે ચેકના કથિત અસ્વીકારના કારણે ફરિયાદનું કારણ ઉપસ્થિત થાય અને એન.આઈ. એક્ટ હેઠળ ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવે, તો ટ્રસ્ટને પણ આરોપી તરીકે દર્શાવવાની જરૂરિયાત વિના, જે ટ્રસ્ટીએ ચેક પર સહી કરી હોય તેની સામે તે ટકી શકે છે.”

૪.૪ અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ એવો નિષ્કર્ષ કાઢ્યો છે કે તેણાં સામાવાળાના અંગત લેણાં નહોતા અને ટ્રસ્ટ/અન્ય ટ્રસ્ટીઓને પક્ષકાર તરીકે જોડવામાં આવ્યા ન હોવાથી, આરોપી વ્યક્તિને લાભ આપવામાં આવે છે. સદર અભિપ્રાય માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે બિજોય કુમાર મોની વિરુદ્ધ પરેશ મન્ના ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૫૬/૨૦૨૪, ૨૦૨૪ એ.આઈ.જે.ઈ.એલ. એસ.સી. ૭૪૪૫૪ ના કેસમાં, વિશેષ કરીને સદર ચુકાદાના પેરા ૫૨ માં લીધેલા અભિપ્રાયથી સંપૂર્ણપણે વિરોધાભાસી છે.

૪.૫ અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે એન.આઈ. એક્ટની કલમ ૧૩૮ સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરે છે કે કોઈપણ કાયદેસર રીતે વસૂલવાપાત્ર દેવું અથવા જવાબદારી અદા કરવા માટે આપવામાં આવેલ ચેકનો અસ્વીકાર એ ગુનો બને છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે સામાવાળા નં. ૨ એ

ટ્રસ્ટના લેણાં સ્વીકાર્યા હતા અને અંગત રીતે જવાબદારી સ્વીકારી હતી. તેમના નામે ચેક આપવાથી કલમ ૧૩૮ સીધી રીતે લાગુ પડે છે.

૪.૬ અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે ખોટી રીતે એવું ઠરાવ્યું હતું કે અપીલકર્તા પોતાના પત્ની શશીબેનની તપાસ કરવામાં અથવા રૂ. ૨ લાખ ધીરવાની તેમની ક્ષમતા સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા. અપીલકર્તાના પુરાવાએ સ્પષ્ટપણે સ્થાપિત કર્યું હતું કે શશીબેન લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ તરીકે નોકરી કરતા હતા, પગાર મેળવતા હતા અને પોતાની બચતમાંથી રકમ ધીરી હતી. આ તારણ રેકર્ડથી વિપરીત અને વિકૃત છે.

૪.૭ અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે લોનના લેખિત દસ્તાવેજ પુરાવા સાબિત કરવાનો બોજ અપીલકર્તા પર ખોટી રીતે નાખ્યો હતો. એન.આઇ. એક્ટની કલમ ૧૩૮ અને ૧૩૯ હેઠળ ચેકના ધારકની તરફેણમાં ઉપધારણા કામ કરે છે. તે ઉપધારણાનું ખંડન કરવાનું કામ સામાવાળા નં. ૨ નું હતું, જે કરવામાં તેઓ નિષ્ફળ રહ્યા હતા. કોઈ લોન ધીરવામાં આવી નહોતી તેવું તારણ અટકળો પર આધારિત છે અને વૈધાનિક યોજનાથી વિપરીત છે.

૪.૮ અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટની ભાડાની પહોંચો અને ઇન્કમેટેક્સ રિટર્ન અંગેની ચર્ચા અસ્થાને છે. રિટર્ન રજૂ ન કરવાથી અપીલકર્તાનો કેસ શંકાસ્પદ બનતો નથી. સામાવાળા

નં. ૨ દ્વારા હોસ્પિટલ પરિસરનો કબજો અવિવાદિત છે. સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા ભાડું ચૂકવવાનો કોઈ હકારાત્મક પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નહોતો. તેથી અપીલકર્તા વિરુદ્ધ પ્રતિકૂળ અનુમાન ગેરવાજબી છે.

૪.૯ અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૫ ના સમાધાન કરાર (આંક ૨૧) નો ખોટો અર્થ કાઢ્યો છે અને “બાંહેધરી પત્ર” (આંક ૪૧) નો પણ ખોટો અર્થ કાઢ્યો છે, જે હાલના અપીલકર્તા પ્રત્યે સામાવાળા નં. ૨ ની જવાબદારી દર્શાવે છે. સદર દસ્તાવેજો સામાવાળા નં. ૨ ના લેણાં સ્પષ્ટપણે નોંધે છે. તેનાથી વિપરીત તારણ ખોટા અર્થઘટન પર આધારિત છે અને ભૂલભરેલું છે. પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે એવું ઠરાવવામાં ભૂલ કરી હતી કે સામાવાળા નં. ૨ એ પોતાની વ્યક્તિગત ક્ષમતામાં જવાબદારી સ્વીકારી નહોતી. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે અપીલકર્તાના મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાની અવગણના કરવામાં આવી હતી. સામાવાળા નં. ૨ એ ન તો પોતાની જાતને તપાસ્યા હતા કે ન તો કોઈ પુરાવો રજૂ કર્યો હતો. તેથી અપીલકર્તાનો પુરાવો સ્વીકારવો જોઈતો હતો.

૪.૧૦ અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન સેશન્સ કોર્ટે આંક ૪૧ પરના રજૂ થયેલા દસ્તાવેજની અવગણના કરવી જોઈતી નહોતી. સદર રજૂ થયેલા દસ્તાવેજના અસ્તિત્વની પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ દ્વારા સંપૂર્ણ અવગણના કરવામાં આવી છે. સદર દસ્તાવેજ મૂળ સુધી જાય છે અને

સામાવાળા આરોપીના ગુના સિવાય અન્ય કોઈ સંભવિત દ્રષ્ટિકોણ વિના تمام
વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરે છે.

જ.૧૧ અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ
એપેલેટ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ
ગેરકાયદેસર, વિકૃત અને રેકર્ડ પરના પુરાવા, નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ
એક્ટની જોગવાઈઓ અને કાયદાના સ્થાપિત સિદ્ધાંતોથી વિપરીત છે. તેમણે
રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ એ બાબતની મૂલવણી કરવામાં નિષ્ફળ
રહી કે સામાવાળા નં. ૨ સદર એક્ટની કલમ ૧૩૯ હેઠળની વૈધાનિક
ઉપધારણાનું ખંડન કરી શક્યા નહોતા. ચેક પરની તેમની સહી અને તેની વિગતો
ક્યારેય વિવાદિત નહોતી, અને વૈધાનિક નોટિસના તેમના જવાબી પત્રમાં પણ
કોઈ ચોક્કસ ઇનકાર નહોતો.

જ.૧૨ અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ
એપેલેટ કોર્ટે એવું ઠરાવવામાં ભૂલ કરી હતી કે ટ્રસ્ટ અને તેના ટ્રસ્ટીઓને પક્ષકાર
તરીકે જોડવા જોઈતા હતા. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે અપીલકર્તાએ સતત એવી
દલીલ કરી હતી કે સામાવાળા નં. ૨ એ ટ્રસ્ટની જવાબદારી અંગત રીતે સ્વીકારી
હતી અને ચેક પોતાની વ્યક્તિગત ક્ષમતામાં આપ્યો હતો. તેથી સદર એક્ટની
કલમ ૧૩૮ હેઠળ માત્ર તેમની સામે જ ફરિયાદ ટકી શકે તેવી હતી.

જ.૧૩ અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ
એપેલેટ કોર્ટે સામાવાળા નં. ૨ ને વૈધાનિક ઉપધારણાનું ખંડન કરવાનું કહેવાના

બદલે અપીલકર્તા પર બોજ નાખીને સદર એક્ટની કલમ ૧૩૮ અને ૧૩૯ નો ખોટો ઉપયોગ કર્યો હતો. કાયદેસર રીતે વસૂલવાપાત્ર કોઈ જવાબદારી અસ્તિત્વમાં નહોતી તેવું તારણ કાયદાથી વિપરીત છે.

૪.૧૪ અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે અપીલકર્તા રૂ. ૨,૦૦,૦૦૦/- ની લોન સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા તેવું તારણ ભૂલભરેલું છે. અપીલકર્તાના પુરાવાએ સ્થાપિત કર્યું હતું કે તેમના પત્ની શશીબેન લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ તરીકે નોકરી કરતા હતા, તેમની સ્વતંત્ર આવક હતી અને તેમણે પોતાની બચતમાંથી આ રકમ ધીરી હતી.

૪.૧૫ અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે લોનના લેખિત પુરાવા માટે ખોટો આગ્રહ રાખ્યો હતો. સામાવાળા નં. ૨ તરફથી ખંડન પુરાવાની ગેરહાજરીમાં, કલમ ૧૩૯ હેઠળની વૈધાનિક ઉપધારણા અખંડિત રહી હતી.

૪.૧૬ અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે દસ્તાવેજી પુરાવાઓ, ખાસ કરીને સમાધાન કરાર (આંક ૨૧) અને બાંહેધરી પત્ર (આંક ૪૧) નો ખોટો અર્થ કાઢ્યો હતો, જે સામાવાળા નં. ૨ ની જવાબદારી સ્પષ્ટપણે સ્થાપિત કરે છે. તેનાથી વિપરીત તારણો રેકર્ડના ખોટા અર્થઘટન પર આધારિત છે.

૪.૧૭ અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે કોઈપણ માન્ય કાનૂની આધાર વિના વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા પસાર

કરાયેલ દોષસિદ્ધિના સુવિચારિત ચુકાદાને ઉલટાવીને કોડની કલમ ૩૭૪ અને ૩૮૬ હેઠળના પોતાના એપેલેટ અધિકારક્ષેત્રનું ઉલ્લંઘન કર્યું છે.

૪.૧૮ અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે નિર્દોષ છૂટકારાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ ગેરકાયદેસર, વિકૃત, કાયદા અને પુરાવા વિરુદ્ધનો હોવાથી કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવાને પાત્ર છે, અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ દોષસિદ્ધિનો ચુકાદો પુનઃસ્થાપિત કરવાને પાત્ર છે.

૪.૧૯ અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે નીચે મુજબના ચુકાદાઓનો સંદર્ભ આપ્યો હતો અને તેના પર આધાર રાખ્યો હતો:

૧. શંકર પદમ થાપા વિરુદ્ધ વિજયકુમાર દિનેશચંદ્ર અગ્રવાલ (ઉપર મુજબ)

૨. બિજોય કુમાર મોની વિરુદ્ધ પરેશ મન્ના (ઉપર મુજબ)

૫. બીજી તરફ, સામાવાળા-આરોપી તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી હેમંત પરીખે રજૂઆત કરી હતી કે અપીલકર્તા (મૂળ ફરિયાદી) એ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે કે સામાવાળા એન.આઇ. એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળ દોષિત હતા. તેઓ એવી દલીલ કરે છે કે અપીલકર્તા સામાવાળા દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર કોઈપણ કાયદેસર રીતે વસૂલવાપાત્ર દેવાનું અસ્તિત્વ સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે જેના માટે અપીલકર્તાની તરફેલામાં રૂ. ૬,૫૦,૦૦૦/- નો ચેક કથિત રીતે આપવામાં આવ્યો હતો.

પ.૧ સામાવાળા આરોપી તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પરીખે રજૂઆત કરી હતી કે ટ્રાયલ કોર્ટ પોતાની સમક્ષ રજૂ કરાયેલા દસ્તાવેજ પુરાવાની સાચા અને યોગ્ય અર્થમાં મૂલવણી કરવામાં નિષ્ફળ રહી હતી, અને તેથી સામાવાળા વિરુદ્ધ ટ્રાયલ કોર્ટે નોંધેલી દોષસિદ્ધિ કાયદાની દ્રષ્ટિએ ખામીયુક્ત હતી. પરિણામે, પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે સામાવાળાની તરફેણમાં નિર્દોષ છૂટકારાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ યોગ્ય રીતે પસાર કર્યો છે, જે ન્યાયી અને યોગ્ય છે.

પ.૨ વિદ્વાન વકીલ શ્રી પરીખે રજૂઆત કરી હતી કે હાલની અપીલ નિર્દોષ છૂટકારાના હુકમ સામેની હોવાથી, જ્યાં સુધી પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટના વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં ગંભીર ગેરકાયદેસરતા અથવા વિકૃતિ સ્થાપિત ન થાય ત્યાં સુધી આ અદાલત દ્વારા કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી.

પ.૩ સામાવાળા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પરીખે રજૂઆત કરી હતી કે ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૭૧/૨૦૦૯ માં ચુકાદો પસાર કરવામાં પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ દ્વારા કોઈ વિકૃતિ કે ગેરકાયદેસરતા આચરવામાં આવી નથી જેના દ્વારા વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ હુકમ કાયદેસર અમાન્ય હેરવી રદ કરવામાં આવ્યો છે અને સામાવાળા નં. ૨ ને નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં આવ્યા છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે ક્રિમિનલ કેસ નં. ૪૫૦૯/૨૦૦૬ માં રજૂ કરાયેલા મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજ પુરાવાની મૂલવણી કરવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે પુરાવાની તેના સાચા અર્થમાં મૂલવણી કરી હતી અને આ માનનીય અદાલત તેમજ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા

જાહેર કરાયેલા ચુકાદાઓનું પણ પાલન કર્યું હતું. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદી એ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા કે સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા રૂ. ૬,૫૦,૦૦૦/- બાકી અને ચૂકવવાપાત્ર હતા અને સદર દેવા પેટે તેમને તારીખ ૦૧.૦૬.૨૦૦૬ ના રોજ ચેક મળ્યો હતો. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે એ હકીકત ધ્યાને લીધી હતી કે આંક ૨૧ નીચેના કરાર મુજબ, ફરિયાદી અને અન્ય ૨ વ્યક્તિઓ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી બન્યા હતા અને તેઓ ટ્રસ્ટનો વહીવટ કરી રહ્યા છે.

૫.૪ સામાવાળા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પરીખે રજૂઆત કરી હતી કે અપીલકર્તા / ફરિયાદી પોતાનો કેસ સાબિત કરવામાં અને સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે જેથી એન.આઈ. એક્ટ, ૧૯૮૧ ની કલમ ૧૩૮ હેઠળના આવશ્યક ઘટકો સંતોષાય કે રૂ. ૬,૫૦,૦૦૦/- ની ચેકની રકમ સામાવાળા નં. ૨ સામે કાયદેસર રીતે વસૂલવાપાત્ર દેવા માટે છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે એ હકીકતની યોગ્ય મૂલવણી કરી હતી કે ફરિયાદીએ કાયદેસર રીતે વસૂલવાપાત્ર દેવાની માંગણી માટે પોતાનો કેસ સાબિત કરવો પડતો હતો, તેમણે કોઈ હિસાબી ચોપડા રજૂ કર્યા નથી કે વિજયકુમાર એ. પટેલ, ફરિયાદીના પત્ની શશિકલાબેન જેવા કોઈ સ્વતંત્ર સાક્ષીની તપાસ કરી નથી. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે એ હકીકત પણ ધ્યાનમાં લીધી હતી કે ફરિયાદીએ વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ પોતાનો કેસ સાબિત કરવા માટે શ્રેષ્ઠ પુરાવા રજૂ કર્યા નથી કે તપાસ્યા નથી કે ફરિયાદી લેણદાર છે / સામાવાળા નં. ૨ પાસેથી ચેકની રકમ વસૂલવા માટે હકદાર છે. તેમણે રજૂઆત

કરી હતી કે અપીલકર્તાએ પોતાના પત્નીની તપાસ કરી નથી જેઓ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી છે અને તેમણે અપીલકર્તાને સામાવાળા નં. ૨ પાસેથી રકમ વસૂલવા માટે અધિકૃત પણ કર્યા નથી.

૫.૫ સામાવાળા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પરીખે રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદી જેઓ ડોક્ટર છે જેઓ ઇન્કમેટેક્સ રિટર્ન ફાઇલ કરે છે અને રૂ. ૫૦,૦૦૦/-, ૨,૦૦,૦૦૦/- અને ૫૦,૦૦૦/- ની આવી રોકડ રકમ સામાવાળા નં. ૨ ના દેવા પેટે તેમના હિસાબી ચોપડામાં દર્શાવવામાં આવી નથી. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે એ હકીકતની પણ યોગ્ય મૂલવણી કરી હતી કે એન.આઈ. એક્ટ, ૧૮૮૧ ની કલમ ૧૩૮ હેઠળની નોટિસમાં ફરિયાદીની માંગણી મુજબ કુલ રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦/- રોકડા આપવામાં આવ્યા છે અને આંક ૨૧ નીચેના દસ્તાવેજ મુજબ ફરિયાદીએ રૂ. ૫૦,૦૦૦/- લેવાના છે તેથી ફરિયાદી દ્વારા મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવામાં ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલી દલીલમાં મહત્વપૂર્ણ વિરોધાભાસ છે. તેથી પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ દ્વારા વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં કોઈ વિકૃતિ કે ગેરકાયદેસરતા આચરવામાં આવી નથી અને તેથી તેને કાયમ રાખવો જોઈએ.

૫.૬ સામાવાળા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પરીખે રજૂઆત કરી હતી કે અદાલતે મુદ્દો નં. ૧ ઘડતી વખતે આંક ૨૦ – નોટિસના જવાબને ધ્યાને લીધો નહોતો જેમાં શરૂઆતથી જ સામાવાળા નં. ૨ એ ચેક અને ચેકની રકમને વિવાદિત કરી હતી. તેથી ફરિયાદીને એન.આઈ. એક્ટ, ૧૮૮૧ ની કલમ ૧૩૮ હેઠળની

ઉપધારણાનો કોઈ લાભ મળતો નથી કે ચેક અવેજ પેટે આપવામાં આવ્યો હતો. તેથી ફરિયાદી કાયદેસર રીતે વસૂલવાપાત્ર દેવું સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા (ફરિયાદીની ઉલટતપાસ જુઓ). સદર હકીકત સ્વીકારેલ છે.

પ.૭ સામાવાળા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પરીખે રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદી સામાવાળા નં. ૨ પાસેથી રૂ. ૬,૫૦,૦૦૦/- ના ચેકના ચથાકાળે ધારક હોવાનો પોતાનો કેસ સાબિત કરવામાં સંપૂર્ણપણે નિષ્ફળ રહ્યા હતા. ફરિયાદીએ પોતાની નોટિસમાં નીચે મુજબના મથાળાઓ હેઠળ ચેકની રકમની માંગણી કરી હતી:

રૂ. ૫૦,૦૦૦/-	ફરિયાદી દ્વારા આપવામાં આવેલ રોકડ (તારીખ વિના)
રૂ. ૨,૦૦,૦૦૦/-	ફરિયાદી દ્વારા આપવામાં આવેલ રોકડ (તારીખ વિના)
રૂ. ૫૦,૦૦૦/-	ફરિયાદી દ્વારા આપવામાં આવેલ રોકડ (તારીખ વિના)
રૂ. ૨,૦૦,૦૦૦/-	ફરિયાદીના પત્ની શશીબેન કામલે (તારીખ વિના)
રૂ. ૧,૫૦,૦૦૦/-	ભાડાના બાકી લેણાં પેટે.

પ.૮ સામાવાળા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પરીખે રજૂઆત કરી હતી કે ઉપરોક્ત હકીકતો નોટિસમાં માંગવામાં આવી હતી અને રજૂ કરવામાં આવી હતી જેને સામાવાળા નં. ૨ એ આંક ૨૦ નીચેના નોટિસના જવાબી પત્રમાં શરૂઆતથી જ નકારી કાઢી હતી અને વિવાદિત કરી હતી. તેમણે એવી પણ રજૂઆત કરી હતી કે

ફરિયાદીએ એ હકીકતનો ઇનકાર કર્યો નહોતો કે તેમના પત્ની શશીબેન કામલે ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી હતા અને તેઓ ટ્રસ્ટનો વહીવટ કરી રહ્યા છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદીએ આંક ૨૬ થી ૩૭ નીચે પોતાના દ્વારા આપવામાં આવેલી અને ડો. વિજયકુમાર એ. પટેલ દ્વારા મંજૂર કરાયેલી ભાડાની પહોંચો રજૂ કરી હતી કારણ કે ફરિયાદીએ એવી દલીલ કરી હતી કે બાકી ભાડા પેટે રૂ. ૧,૫૦,૦૦૦/- ની રકમ મળી નથી. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદીએ ખોટું નિવેદન આપ્યું હતું અને ભાડાની રકમ મળી હોવા છતાં, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ તેમણે એવી દલીલ કરી હતી અને જુજાની આપી હતી કે તેમને ભાડાની રકમ મળી નથી. ફરિયાદીએ સ્વીકાર્યું હતું કે આંક ૨૧ મુજબ, તારીખ ૦૧.૦૨.૨૦૦૫ થી, ફરિયાદી ટ્રસ્ટ અને તેના કારભારના પ્રભારી હતા અને ફેબ્રુઆરી - ૨૦૦૫ અને માર્ચ - ૨૦૦૫ ના મહિના માટે ભાડું ચૂકવવામાં આવ્યું છે અને તે માટે ફરિયાદી દ્વારા ભાડાની પહોંચો આપવામાં આવી છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આ સંજોગોમાં એવું માની શકાય નહીં કે ફરિયાદીને ભાડા પેટે રકમ મળી નથી. ફરિયાદીએ સ્વીકારેલ હકીકત છે કે વસૂલાતની કોઈ નોટિસ આપવામાં આવી નહોતી (સંદર્ભ-ઉલટતપાસ). તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદીએ પોતાની ઉલટતપાસમાં એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે આરોપીએ ૧૫ મહિનાનું ભાડું ચૂકવ્યું નહોતું અને તે માટે તેમણે સદર રકમની વસૂલાત માટે કોઈ નોટિસ આપી નહોતી. ભાડાની રકમ ટ્રસ્ટ પાસેથી વસૂલવાની હોય છે સામાવાળા નં. ૨ પાસેથી નહીં. ટ્રાયલ કોર્ટ ફરિયાદીના મૌખિક પુરાવાની મૂલવણી કરવામાં સંપૂર્ણપણે નિષ્ફળ રહી હતી અને તેથી પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે

સદર પુરાવાની તેના સાચા અર્થમાં મૂલવણી કરી હતી. તેથી વાદગ્રસ્ત ચુકાદો પુરાવાની મૂલવણીના સ્થાપિત કાયદા સાથે સુસંગત છે.

૫.૯ સામાવાળા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પરીખે રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ એ હકીકત ધ્યાને લેવામાં નિષ્ફળ રહી હતી કે તારીખ ૦૧.૦૨.૨૦૦૫ થી સામાવાળા નં. ૨ ટ્રસ્ટના કારભારમાં નથી અને તેઓ ટ્રસ્ટી નથી. ચેકની બાકી રકમ પેટે તારીખ ૦૧.૦૬.૨૦૦૬ ના રોજ તેમના દ્વારા ચેક આપવાનો કોઈ પ્રસંગ જ ઉપસ્થિત થતો નથી. પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે હકીકતો અને સંજોગોની યોગ્ય મૂલવણી કરી હતી. પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે દસ્તાવેજી પુરાવા અને મૌખિક પુરાવા તેમજ ફરિયાદીના વર્તનની યોગ્ય મૂલવણી કરી હતી અને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટના હુકમને રદ કર્યો હતો. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે એન.આઈ. એક્ટ હેઠળ ફરિયાદી દ્વારા ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલ વિવાદ દસ્તાવેજી પુરાવા દ્વારા સાબિત કરવાનો હોય છે. ચેક જવાબદારી અથવા દેવા પેટે આપવામાં આવ્યો હોવો જોઈએ. એકવાર આરોપી ચેકની રકમ વિવાદિત કરે, તે સંજોગોમાં ફરિયાદીએ હિસાબી ચોપડા જેવા સચોટ પુરાવા રજૂ કરીને ચેકની રકમ સાબિત કરવી પડે જેમાં આરોપીને દેવાદાર તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા હોય. હાલના કેસમાં ફરિયાદીએ કોઈ હિસાબી ચોપડા કે આઈ.ટી.આર. રજૂ કર્યા નથી જે દર્શાવે કે આરોપી હિસાબી ચોપડામાં રૂ. ૬,૫૦,૦૦૦/- ના દેવાદાર છે.

૫.૧૦ સામાવાળા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પરીખ આંક ૯ પર ફરિયાદીની ઉલટતપાસ પર આધાર રાખે છે જેમાં તેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે પોતાના હિસાબી

ચોપડામાં તેમણે સામાવાળા નં. ૨ દેવાદાર હોવાનું દર્શાવ્યું નથી જોકે તેઓ હિસાબી ચોપડા રાખે છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદીએ સામાવાળા નં. ૨ ને કુલ રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦/- રોકડા આપ્યા હતા તે દર્શાવવા માટે કોઈ હિસાબી ચોપડા રજૂ કર્યા નથી.

પ.૧૧ સામાવાળા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પરીખે રજૂઆત કરી હતી કે તારીખ ૦૧.૦૨.૨૦૦૫ ના કરાર મુજબ સામાવાળા નં. ૨ ટ્રસ્ટી ન હોવાથી, ડો. વિજયકુમાર એ. પટેલ અને ફરિયાદીએ તારીખ ૦૮.૦૫.૨૦૦૫ ના રોજ સામાવાળા નં. ૨ ને પત્ર લખીને જણાવ્યું હતું કે બેંક રેકર્ડમાંથી સામાવાળા નં. ૨ ની સહી રદ કરવામાં આવે. રેકર્ડ પરથી સાબિત થાય છે કે સામાવાળા નં. ૨ ટ્રસ્ટના પ્રભારી નહોતા અને ફરિયાદી તેમજ અન્ય ટ્રસ્ટીઓ પ્રભારી છે અને ટ્રસ્ટનો વહીવટ કરી રહ્યા છે.

પ.૧૨ સામાવાળા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પરીખે રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદીએ આંક ૨૧ પરનો દસ્તાવેજ રજૂ કર્યો છે જેમાં ચુકવણીની રકમનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે અને સદર જવાબદારી ફરિયાદી અને અન્ય ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી છે. સદર દસ્તાવેજના અવલોકન પરથી તેમાં એવો ઉલ્લેખ નથી કે રૂ. ૬,૫૦,૦૦૦/- બાકી છે અને ચૂકવવાના છે. ફરિયાદીએ સદર દસ્તાવેજ સાબિત કર્યો નથી.

પ.૧૩ સામાવાળા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પરીખે રજૂઆત કરી હતી કે રેકર્ડ પરના પુરાવા મુજબ એ સ્પષ્ટપણે સાબિત થાય છે કે ફરિયાદીએ સામાવાળા સામે ખોટો અને તુરછ કેસ કર્યો હતો અને તેથી હાલની અપીલ રદ કરવી જોઈએ.

પ.૧૪ સામાવાળા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પરીખે ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૩૫/૨૦૧૨ માં તારીખ ૦૪.૧૧.૨૦૨૫ ના નીતિન પ્રજલાલ કક્કડ વિ. ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય ના કેસમાં આ અદાલતના ચુકાદાનો સંદર્ભ આપ્યો હતો અને તેના પર આધાર રાખ્યો હતો અને તેમણે પેરા નં. ૧૦ અને ૧૧ પર ભાર મૂક્યો હતો જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૧૦. આ તબક્કે, નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટની કલમ ૧૧૮ અને કલમ ૧૩૯ ની જોગવાઈઓ પુનઃ રજૂ કરવી યોગ્ય રહેશે જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૧૧૮ – નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ અંગેની ઉપધારણાઓ:– જ્યાં સુધી અન્યથા સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી, નીચે મુજબની ઉપધારણાઓ કરવામાં આવશે:—

(એ) અવેજ અંગેની—કે દરેક નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ અવેજ માટે કરવામાં આવ્યું હતું અથવા લખવામાં આવ્યું હતું, અને આપું દરેક ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ, જ્યારે તેનો સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હોય, શેરો કરવામાં આવ્યો હોય, વાટાઘાટ કરવામાં આવી હોય અથવા ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યું હોય, ત્યારે તે અવેજ માટે

સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું, શેરો કરવામાં આવ્યો હતો, વાટાઘાટ કરવામાં આવી હતી અથવા ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યું હતું;

(બી) તારીખ અંગેની—કે તારીખ ધરાવતું દરેક નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ આવી તારીખે કરવામાં આવ્યું હતું અથવા લખવામાં આવ્યું હતું;

(સી) સ્વીકારના સમય અંગેની—કે દરેક વિનિમય પત્ર તેની તારીખ પછી અને તેની પાકતી મુદત પહેલાં વાજબી સમયમાં સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો;

(ડી) ટ્રાન્સફરના સમય અંગેની—કે નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટનું દરેક ટ્રાન્સફર તેની પાકતી મુદત પહેલાં કરવામાં આવ્યું હતું;

(ઇ) શેરાના ક્રમ અંગેની—કે નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ પર દેખાતા શેરા તે ક્રમમાં કરવામાં આવ્યા હતા જેમાં તે તેના પર દેખાય છે;

(એફ) સ્ટેમ્પ અંગેની—કે ખોવાયેલી પ્રોમિસરી નોટ, વિનિમય પત્ર અથવા ચેક યોગ્ય રીતે સ્ટેમ્પ કરવામાં આવ્યો હતો;

(જી) કે નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટનો ધારક યથાકાળે ધારક છે:

પરંતુ શરત એ છે કે, જ્યાં ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ તેના કાયદેસરના માલિક પાસેથી, અથવા તેના કાયદેસરના કબજામાં રહેલી કોઈપણ વ્યક્તિ પાસેથી, કોઈ ગુના અથવા છેતરપિંડીના માધ્યમથી મેળવવામાં આવ્યું હોય, અથવા તેના બનાવનાર કે સ્વીકારનાર પાસેથી કોઈ ગુના કે છેતરપિંડીના માધ્યમથી અથવા ગેરકાયદેસર અવેજ માટે મેળવવામાં આવ્યું હોય, ત્યાં ધારક યથાકાળે ધારક છે તે સાબિત કરવાનો બોજ તેના પર રહેશે.”

૧૩૯ – ધારકની તરફેણમાં ઉપધારણા :- જ્યાં સુધી અન્યથા સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી એવી ઉપધારણા કરવામાં આવશે કે ચેકના ધારકે કોઈપણ દેવું અથવા અન્ય જવાબદારી સંપૂર્ણપણે કે આંશિક રીતે અદા કરવા માટે કલમ ૧૩૮ માં ઉલ્લેખિત પ્રકારનો ચેક મેળવ્યો હતો.”

૧૧. એ નોંધવું પ્રસ્તુત છે કે એન.આઈ. એક્ટની કલમ ૧૩૮ એવી જોગવાઈ કરે છે કે આ એક્ટ હેઠળ ગુનો બનવા માટે ફરિયાદીએ સાબિત કરવું આવશ્યક છે કે ચેક આરોપી દ્વારા કાયદેસર રીતે વસૂલવાપાત્ર દેવું અથવા અન્ય કોઈપણ જવાબદારી અદા કરવા માટે આપવામાં આવ્યો હતો અને ચેક બેંકમાં રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો અને ભંડોળની અપર્યાપ્તતાના કારણે અથવા બેંક સાથેના કરાર દ્વારા ચેક લખનાર દ્વારા ચૂકવણી માટે

ગોઠવવામાં આવેલી રકમ કરતાં વધી જવાના કારણે વણપટાવ્યો પરત ફર્યો હતો. આરોપી ત્યારપછી વૈધાનિક નોટિસ મળ્યાના ૧૫ દિવસમાં ચેકની રકમ ચૂકવવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હોવા જોઈએ અને એન.આઈ. એક્ટની કલમ ૧૩૮ માં દર્શાવેલ ઉપધારણા ખંડનક્ષમ પ્રકારની છે. ફરિયાદીએ સાબિત કરવાનું હોય છે કે ચેક કાયદેસર રીતે વસૂલવાપાત્ર દેવા માટે આપવામાં આવ્યો હતો અને જ્યારે ચેક આપવામાં આવ્યો તે તારીખે કાયદેસર રીતે વસૂલવાપાત્ર દેવું અસ્તિત્વમાં હોવું જોઈએ અને હાલની અથવા ભૂતકાળની જવાબદારી અદા કરવા માટે ચેક લખવો એ એન.આઈ. એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળ ગુનો લાવવા માટે અનિવાર્ય શરત છે.”

૫.૧૫ સામાવાળા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પરીખે ૨૦૨૩(૦) એ.આઈ.જે.ઈ.એલ.-એચ.સી. ૨૪૯૧૦૦ માં નોંધાયેલા બાબુભાઈ અંબાલાલ પટેલ વિ. ગુજરાત રાજ્ય ના કેસમાં માનનીય સર્પોચ્ય અદાલતના ચુકાદાનો પણ સંદર્ભ આપ્યો હતો અને તેના પર આધાર રાખ્યો હતો અને વિશેષ કરીને પેરા નં. ૮ અને ૧૨ નો સંદર્ભ આપ્યો હતો જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૮. ચેક સહિત નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ સદર એક્ટની કલમ ૧૧૮(એ) અને ૧૩૮ હેઠળ જોગવાઈ કર્યા મુજબ અવેજની ઉપધારણા ધરાવે છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૮૮૧ માં કલમ ૧૧૮.
નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ અંગેની ઉપધારણાઓ. —જ્યાં સુધી
અન્યથા સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી, નીચે મુજબની ઉપધારણાઓ
કરવામાં આવશે:—

(એ) અવેજ અંગેની —કે દરેક નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ અવેજ
માટે કરવામાં આવ્યું હતું અથવા લખવામાં આવ્યું હતું, અને આવું
દરેક ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ, જ્યારે તેનો સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હોય, શેરો
કરવામાં આવ્યો હોય, વાટાઘાટ કરવામાં આવી હોય અથવા
ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યું હોય, ત્યારે તે અવેજ માટે સ્વીકારવામાં
આવ્યું હતું, શેરો કરવામાં આવ્યો હતો, વાટાઘાટ કરવામાં આવી
હતી અથવા ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યું હતું;

નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૮૮૧ માં કલમ ૧૩૯

૧૩૯. ધારકની તરફેણમાં ઉપધારણા.—જ્યાં સુધી અન્યથા
સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી એવી ઉપધારણા કરવામાં આવશે કે
ચેકના ધારકે કોઈપણ દેવું અથવા અન્ય જવાબદારી સંપૂર્ણપણે કે
આંશિક રીતે અદા કરવા માટે કલમ ૧૩૮ માં ઉલ્લેખિત પ્રકારનો
ચેક મેળવ્યો હતો.

૧૨. સંબંધિત બેંકના બેંક મેનેજર એવા સાક્ષી હસમુખભાઈ
જશુભાઈ પટેલના પુરાવામાં એ બહાર આવ્યું છે કે તારીખ

૦૪.૦૫.૨૦૦૬ નો પત્ર આરોપી દ્વારા સંબંધિત બેંકને ચેક ખોવાઈ જવા અંગે લખવામાં આવ્યો હતો. જોકે સદર એક્ટની કલમ ૧૧૮(એ) અને ૧૩૮ હેઠળની વૈધાનિક ઉપધારણા ફરિયાદીની તરફેણમાં ઉપલબ્ધ છે, છતાં બોજ આરોપી પર હતો. જોકે ચેક ખોવાઈ જવાના ચોક્કસ બચાવ સાથે, ફરિયાદીની તરફેણમાં લેવાયેલી ઉપધારણા, મારા મતે, ખંડિત થઈ હતી. એક તબક્કે, સાક્ષીના પાંજરામાં આવેલા બેંક મેનેજરની ઉલટતપાસમાં સ્વીકાર્યું છે કે ચેકમાં દાખલ કરેલી વિગતો અને વિવાદિત ચેકમાં કરેલી સહી જુદી જુદી છે. અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ફરિયાદી દ્વારા તમામ વાજબી શંકાથી પર કેસ સાબિત કરવાના બોજના સ્થળાંતર સંબંધે કરાયેલી રજૂઆતોનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી, અદાલતને અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલા તેઢી સિંહ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદામાંથી સમર્થન મળે છે. ઉપરોક્ત ચુકાદાના સંબંધિત અવલોકનો નીચે મુજબ પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

“૯. ટ્રાયલ કોર્ટ અને પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે નોંધ્યું છે કે એન.આઈ. એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળના કેસમાં ફરિયાદીએ પ્રથમ દર્શનીય રીતે એ દર્શાવવાની જરૂર નથી કે તેમની પાસે ક્ષમતા હતી. એન.આઈ. એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળની કાર્યવાહી એ સિવિલ દાવો નથી. જે સમયે ફરિયાદી પોતાનો

પુરાવો આપે છે, જ્યાં સુધી મોકલેલી વૈધાનિક નોટિસના જવાબી પત્રમાં એવો કેસ ઊભો કરવામાં ન આવે કે ફરિયાદી પાસે નાણાકીય સાધનો નહોતા, ત્યાં સુધી ફરિયાદી પાસેથી શરૂઆતમાં પોતાની પાસે નાણાકીય ક્ષમતા હતી તે દર્શાવવા માટે પુરાવો રજૂ કરવાની અપેક્ષા રાખી શકાય નહીં. તે હદ સુધી અમારા મતે અદાલતો તે લીટીઓ પર ઠરાવવામાં સાચી હતી. જોકે આરોપીને એ દર્શાવવાનો અધિકાર છે કે ચોક્કસ કેસમાં ફરિયાદી પાસે ક્ષમતા નહોતી અને તેથી આરોપીનો કેસ સ્વીકાર્ય છે જે તેઓ સ્વતંત્ર સામગ્રી રજૂ કરીને કરી શકે છે, એટલે કે પોતાના સાક્ષીઓને તપાસીને અને દસ્તાવેજો રજૂ કરીને. ખુદ ફરિયાદી દ્વારા રજૂ કરાયેલી સામગ્રી તરફ નિર્દેશ કરીને આ જ પાસું સ્થાપિત કરવાનો વિકલ્પ પણ તેમના માટે ખુલ્લો છે. તેઓ આગળ, વધુ મહત્વની રીતે, ફરિયાદીના સાક્ષીઓની ઉલટતપાસ દ્વારા આ પરિણામ પ્રાપ્ત કરી શકે છે. આખરે પુરાવાની સમગ્રતાને કાળજીપૂર્વક ધ્યાનમાં લેવાની અને મૂલવણી કરવાની અને પછી એવા નિષ્કર્ષ પર આવવાની અદાલતોની ફરજ બને છે કે આપેલા કેસમાં, આરોપીએ દર્શાવ્યું છે કે ફરિયાદીનો કેસ જોખમમાં છે કારણ કે આરોપીએ સંભવિત બચાવ સ્થાપિત કર્યો છે.”

પ.૧૬ ઉપર દર્શાવેલા ચુકાદાઓ ઉપરાંત, સામાવાળા તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પરીખે નીચે મુજબના ચુકાદાઓનો સંદર્ભ પણ આપ્યો હતો અને તેના પર આધાર રાખ્યો હતો:

૧. બી. કિષ્ના રેડ્ડી વિ. સૈયદ હફીઝ (મૃતક) કાયદેસરના વારસદાર નસીમા બેગમ અને અન્ય મારફતે, (૨૦૨૦) ૧૭ એસ.સી.સી. ૪૮૮.

૨. નલિનભાઈ એચ. વ્યાસ ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર વિ. કિશોરભાઈ ઘેલાભાઈ ખુશલાની પેરિસ કન્ફેક્શનરી વર્ક્સ માટે, ૨૦૨૪ એ.આઈ.જે.ઈ.એલ.- એચ.સી. ૨૪૯૩૮૮ – માપદંડો (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૪૧૫ નું પાલન કરાયેલ અને એપેલેટ કોર્ટ દ્વારા ૨૦૦૯ (૦) એ.આઈ.જે.ઈ.એલ.-એચ.સી. ૨૨૨૨૬૧ માં તેનું પાલન કરાયેલ.

૩. રાજકો સ્ટીલ એન્ટરપ્રાઇઝિસ વિ. કવિતા સરાફ અને અન્ય, (૨૦૨૪) ૯ એસ.સી.સી. ૩૯૦.

૪. સુરેશચંદ્ર ચંદ્રશંકર જોશી વિ. ગુજરાત રાજ્ય, ૨૦૧૦ (૧) જી.એલ.એચ. ૨૭૧.

૫. શંકુ કોન્ક્રીટ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિ. ગુજરાત રાજ્ય, ૨૦૦૦ (૨) જી.એલ.આર. ૧૭૦૫.

૬. ચંદ્રપ્પા અને અન્ય વિ. કર્ણાટક રાજ્ય, (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૪૧૫.

૭. રેવરન્ડ મધર મેરી કુટ્ટી વિ. રેની સી. કોહારામ અને અન્ય,
(૨૦૧૩) ૧ એસ.સી.સી. ૩૨૭.

૮. પુખરાજ અચલદાસ (પેઢીના માલિક) વિ. કાંતિલાલ ભીમરાજ શાહ
(પેઢીના માલિક), ૨૦૨૧(૦) એ.આઈ.જે.ઈ.એલ.-એચ.સી.
૨૪૩૫૪૨.

૬. બંને પક્ષો તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ નિર્દોષ છૂટકારાના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમ તેમજ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ દોષસિદ્ધિના હુકમનું અવલોકન કર્યા પછી અને પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલી સાક્ષીઓની જુબાનીઓની ઝીણવટભરી તપાસ કર્યા પછી, આ અદાલત દ્વારા નિર્ણય કરવા માટે નીચે મુજબના મુદ્દાઓ ઉપસ્થિત થાય છે:

શું પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ હાલના કેસની હકીકતોમાં ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાને ઉલટાવવામાં સાચી અને વાજબી હતી;

શું પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમને ઉલટાવતી વખતે કોઈ ગેરકાયદેસરતા અથવા કોઈ વિકૃતિ આચરી છે;

શું પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ હાલના સામાવાળા વિરુદ્ધ દોષસિદ્ધિ નોંધતી વખતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા તર્કની મૂલવણી કરવામાં નિષ્ફળ રહી છે;

શું પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ વાદગ્રસ્ત ચુકાદો કોઈ ગેરકાયદેસરતા અથવા કોઈ વિકૃતિથી પીડાય છે;

૭. હવે ઉપરોક્ત મુદ્દાના પ્રકાશમાં, કેસની એવી હકીકતો તપાસવી જરૂરી છે કે હાલના સામાવાળા તપસ્વી ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટના મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી હતા, જે વ્યસન મુક્તિ કેન્દ્ર ચલાવવાના હેતુ માટે ઘણા ટ્રસ્ટીઓ સાથે વર્ષ ૨૦૦૦ માં સ્થાપવામાં આવ્યું હતું. ટ્રસ્ટ જાહેર દાન અને સરકારી ગ્રાન્ટ દ્વારા કાર્યરત હતું. વ્યસન મુક્તિ કેન્દ્ર મમતા હોસ્પિટલ તરીકે ઓળખાતા પરિસરમાંથી ચલાવવામાં આવી રહ્યું હતું, જેની માલિકી હાલના અપીલકર્તાની છે. શરૂઆતમાં, ટ્રસ્ટ અન્ય ટ્રસ્ટીઓની મદદથી હાલના સામાવાળાના વહીવટ હેઠળ સરળતાથી ચાલી રહ્યું હતું. જોકે, સમય જતાં, ટ્રસ્ટની નાણાકીય સ્થિતિ કથળી ગઈ હતી. પરિણામે, તેના વહીવટ અને નાણાકીય વ્યવસ્થાપનને મજબૂત બનાવવાના ઉદ્દેશ્યથી ટ્રસ્ટમાં નવા ટ્રસ્ટીઓનો સમાવેશ કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો.

૮. ત્યારપછી, પોતાની નાદુરસ્ત તબિયતના કારણે, હાલના સામાવાળાએ ટ્રસ્ટનો વહીવટ અન્ય ટ્રસ્ટીઓ, એટલે કે હાલના અપીલકર્તાના પત્ની, સાથે અન્ય બે ટ્રસ્ટીઓ, એટલે કે શ્રી વિજય કુમાર પટેલ અને શ્રી મનોજ બી. રાવને સોંપ્યો હતો. ત્યારપછી, વર્ષ ૨૦૦૫ માં, હાલના અપીલકર્તાએ શ્રી વિજય કુમાર પટેલ અને શ્રી મનોજ બી. રાવ સાથે મળીને એક સમજૂતી કરાર (એમ.ઓ.યુ.) કર્યો હતો, જે આંક ૨૧ પર રજૂ કરવામાં આવ્યો છે. સદર સમજૂતી કરાર, અન્ય બાબતો સાથે, નીચે મુજબ નોંધે છે:

“સમજૂતી કરાર

અમે, નીચે સહી કરનારા તપસ્વી સેવા ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ,
નડિયાદના મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી અને જાગૃત વ્યસન મુક્તિ હોસ્પિટલના
પક્ષકારો...

પ્રથમ પક્ષ:	(૧) શ્રીમતી જાનવીકાબેન હરીશભાઈ પુરોહિત ૧૦૭, કિષ્ના ટાઉનશીપ, વાણિયાવડ, નડિયાદ
બીજો પક્ષ:	(૧) ડૉ. હર્ષદભાઈ વાચ. કામલે મમતા હોસ્પિટલ, નડિયાદ. (૨) ડૉ. વિજયકુમાર એ. પટેલ૧૪, જલારામદીપ સોસાયટી, કપડવંજ રોડ, નડિયાદ. (૩) મનોજભાઈ બી. રાવ, નડિયાદ

અમે બંને પક્ષકારોએ તારીખ ૦૧/૦૨/૨૦૦૫ ના રોજ પરસ્પર
સમજૂતી દ્વારા, ટ્રસ્ટની મિટિંગના ઠરાવ નં. ૨૪ મુજબ, તપસ્વી
સેવા ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ સંચાલિત જાગૃત વ્યસન મુક્તિ હોસ્પિટલના
સર્વાંગી વહીવટ અને સંચાલન માટે આપ બીજા પક્ષની નિમણૂક
કરી છે. આ નિમણૂક નીચેની શરતોને આધીન કરવામાં આવી છે,
જે બંને પક્ષકારોને બંધનકર્તા, સ્વીકાર્ય અને મંજૂર છે.

(૧) તપસ્વી સેવા ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ સંચાલિત જાગૃત વ્યસન મુક્તિ
હોસ્પિટલને એક અલગ એકમ ગણવામાં આવશે. તેના માટે

મળતી તમામ સરકારી સહાય, જાહેર દાન અને અન્ય માધ્યમો દ્વારા એકત્રિત ભંડોળ, તેમજ સમગ્ર વ્યવસ્થાપન, વહીવટ અને બેંક નાણાકીય વ્યવહારો બીજા પક્ષ દ્વારા કરવામાં આવશે.

(૨) બીજા પક્ષે નીચેની નાણાકીય જવાબદારીઓ સ્વીકારી છે.

હવે પછી મળનારી સરકારી સહાય તેમજ ભૂતકાળની બાકી ગ્રાન્ટ સિલકમાંથી ચુકવણી કરવામાં આવશે:

(એ) ૧,૫૦,૦૦૦	ભાડું	(એ) ૧,૫૦,૦૦૦
(બી) ૫૦,૦૦૦	ડો. કામલેને (પ્રથમ પક્ષ દ્વારા લીધેલી અંગત લોન પેટે)	(બી) ૫૦,૦૦૦
(સી) ૨,૦૦,૦૦૦	શશીબેન કામલેને	(સી) ૨,૦૦,૦૦૦
(ડી) ૩,૫૦,૦૦૦	રઘુભાઈ પટેલને	(ડી) ૩,૫૦,૦૦૦
(ઈ) ૨,૭૦,૦૦૦	ડો. વિજયભાઈ પટેલને	(ઈ) ૨,૭૦,૦૦૦
(એફ) ૨,૩૦,૦૦૦	મનોજભાઈ રાવને	(એફ) ૨,૩૦,૦૦૦
૧૨,૫૦,૦૦૦	બાર લાખ પચાસ હજાર રૂપિયા	૧૨,૫૦,૦૦૦

(૩) ઉપર દર્શાવેલ સિવાય, બીજા પક્ષની અન્ય કોઈ નાણાકીય જવાબદારી રહેશે નહીં. તારીખ ૦૧/૦૨/૨૦૦૫ પહેલાં ટ્રસ્ટ અથવા હોસ્પિટલ સંબંધિત કોઈપણ નાણાકીય, સામાજિક

અથવા અન્ય જવાબદારીઓ પક્ષ-૨ ની જવાબદારી રહેશે નહીં.

(૪) તારીખ ૦૧/૦૨/૨૦૦૫ થી જાગૃત વ્યસન મુક્તિ કેન્દ્ર (હોસ્પિટલ) ના વ્યવસ્થાપન અને વહીવટ માટેની સ્વતંત્ર સત્તા પક્ષ-૨ ને આપવામાં આવે છે.

(૫) તપસ્વી સેવા ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટના માનદ સભ્યો તરીકે બીજા પક્ષના સભ્યોની નિમણૂક કરવા માટે ચેરિટી કમિશનરની કચેરીમાં જરૂરી કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવશે.

(૬) કલમ (અવાચ્ય) માંથી, ગ્રાન્ટ મળ્યે રૂ. ૩૦,૦૦૦/- સામાન્ય ખર્ચ તરીકે ગણવામાં આવશે અને તે મુજબ હિસાબ રાખવામાં આવશે.

(૭) ગ્રાન્ટ મળ્યે ઉપરોક્ત તમામ જવાબદારીઓ સ્વીકારવામાં આવશે. આ કરાર ત્યારે કરવામાં આવ્યો છે જ્યારે હોસ્પિટલની ચાલુ ગ્રાન્ટ સક્રિય છે, અને આજ સુધી હોસ્પિટલ બંધ કરવા માટે સરકાર તરફથી કોઈ સૂચનાઓ મળી નથી. હોસ્પિટલ ગ્રાન્ટ સુરક્ષિત કરવા માટે સંપૂર્ણ સહયોગ આપવામાં આવશે. તાજેતરમાં ઓડિટ કરવામાં આવ્યું છે અને સૂચનાઓ મુજબ (મેન્યુઅલ મુજબ) હોસ્પિટલનું સંચાલન ચાલુ રાખવું આવશ્યક છે.

ઉપરોક્ત હકીકતો અને (અવાચ્ય) દરેકની સંમતિથી સંમત થયા છે, જે તમામ માટે બંધનકર્તા રહેશે.

(૧) સહી/- (૨) સહી/- (૩) સહી/-	સહી/- ૧૬/૦૩/૨૦૦૫"
-------------------------------------	----------------------

૯. ઉપરોક્ત સમજૂતી કરારના અમલ પછી, ટ્રસ્ટ ચલાવવાની અને તેના દૈનિક ખર્ચાઓ ભોગવવાની જવાબદારી, જેમાં ભાડાની ચુકવણી અને અન્ય જવાબદારીઓનો સમાવેશ થાય છે, તે નવા સમાવિષ્ટ ટ્રસ્ટીઓને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી હતી, જેઓ સમજૂતી કરાર હેઠળ બીજા પક્ષના પક્ષકારો હતા. સદર સમજૂતી કરાર તારીખ ૦૧.૦૨.૨૦૦૫ થી અમલમાં આવ્યો હતો.

૧૦. સદર સમજૂતી કરારના અનુસંધાનમાં, તપસ્વી ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ મારફતે હાલના સામાવાળા દ્વારા ચલાવવામાં આવતી જાગૃત વ્યસન મુક્ત હોસ્પિટલ દ્વારા આપવામાં આવેલ પત્ર આંક ૨૩ પર રજૂ કરવામાં આવ્યો છે. સદર પત્ર દ્વારા, તેના મેળવનાર/સોંપણીદાર શ્રી વિજય એ. પટેલે હાલના સામાવાળાને જાણ કરી હતી કે નવા સમાવિષ્ટ ટ્રસ્ટીઓએ ટ્રસ્ટ અને વ્યસન મુક્ત કેન્દ્રનું સંચાલન કરવાની જવાબદારી પહેલેથી જ સંભાળી લીધી છે. તેમાં વધુમાં જણાવાયું હતું કે, દૈનિક વહીવટના હેતુ માટે, તેઓએ ચેક અને અન્ય નાણાકીય સાધનો સહિતના વિવિધ દસ્તાવેજો પર સહી કરવાની જરૂર હતી. જોકે, બેંક રેકર્ડમાં હાલના સામાવાળા અધિકૃત સહીકર્તા તરીકે ચાલુ રહ્યા હોવાથી, સામાવાળાને સંમતિ પત્ર આપવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી જેથી સદર

સોંપણીદારને બેંક ખાતું ચલાવવા અને ટ્રસ્ટ વતી સંબંધિત દસ્તાવેજો પર સહી કરવા માટે અધિકૃત કરી શકાય.

૧૧. સદર પત્ર પેપર બુકના પાના નં. ૧૨૯ પર આંક ૨૩ તરીકે રજૂ કરવામાં આવ્યો છે જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“સી.સી. નં. ૪૫૦૯/૦૬
આંક નં. : ૨૩
સહી : અવાચ્ય
જ્યુડી. ફર્સ્ટ ક્લાસ

જાગૃત વ્યસન મુક્તિ હોસ્પિટલ

(તપસ્વી સેવા ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટનું એકમ નોંધણી નં. ૬/૫૫૪૧/ ખેડા)

ભારત સરકારના સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા મંત્રાલય દ્વારા અનુદાનિત.

હોસ્પિટલનું સરનામું: મમતા હોસ્પિટલ બિલ્ડિંગ, નાના કુંભનાથ
રોડ, નડિયાદ – ૩૮૭૦૦૧

ઈમેઇલ : tsctd1@ncdap.org, ફોન ૦૨૬૮-૩૦૯૧૩૦૯
(હોસ્પિ.) ૦૨૬૮-૨૫૨૭૧૬૬

સંદર્ભ નં:

તારીખ: ૦૮/૦૫/૨૦૦૫
ડો. વિજયકુમાર પટેલ
ડો. એચ. યુ. કામલે

પ્રતિ,
શ્રીમતી જાનવીકાબેન
મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી

વિષય: જાગૃત વ્યસન મુક્તિ હોસ્પિટલના ખાતા નં. ૫૦૦૩૮
માં બેંક વ્યવહારો માટે સ્વતંત્ર નાણાકીય સંચાલન સોંપવા અંગે

આદરણીય મેડમ,

સાદર સવિનય જણાવવાનું કે, અમે હોસ્પિટલમાં ખર્ચ ચૂકવવાની જવાબદારી સાથે હોસ્પિટલ ચલાવવાની બાંહેધરી લીધેલ છે. જોકે, અમે આપની સહી વિના સ્વતંત્ર રીતે નાણાકીય વહીવટ સંભાળવા અસમર્થ છીએ. તેથી, આપને વિનંતી છે કે આપની ફરજિયાત સહીની જરૂરિયાત રદ કરશો અને અમને લેખિતમાં સ્વતંત્ર નાણાકીય સંચાલન આપશો, જેથી બેંક વ્યવહારો અને અન્ય કામકાજ સરળતાથી ચાલી શકે.

આપનો વિશ્વાસુ,
૧. સહી : અવાચ્ય
૨. સહી : અવાચ્ય”

૧૨. ત્યારપછી, નવા સમાવિષ્ટ ટ્રસ્ટીઓએ સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા, સલૂન બજાર શાખા, નડિયાદના મેનેજરને તારીખ ૧૩.૦૭.૨૦૦૫ નો પત્ર પાઠવ્યો હતો, જે આંક ૨૪ પર રજૂ કરવામાં આવ્યો છે. સદર પત્ર દ્વારા, તેમણે બેંકને જાણ કરી હતી કે તેઓ ટ્રસ્ટના દૈનિક વહીવટી અને કાર્યકારી ખર્ચાઓને પહોંચી વળવા માટે ટ્રસ્ટના ચાલુ ખાતામાંથી અમુક રકમ ઉપાડવા માંગે છે. તે જ રીતે, સદર ટ્રસ્ટી એટલે કે શ્રીમતી વિજયા પટેલ દ્વારા ટ્રસ્ટના વહીવટ અને સંચાલન અંગે આંક ૨૫ પર રજૂ કરાયેલ તારીખ ૧૦.૦૬.૨૦૦૫ નો અન્ય એક પત્ર પણ જારી કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૩. ઉપરોક્ત હકીકતોની પૃષ્ઠભૂમિમાં, હાલના અપીલકર્તાએ હાલના સામાવાળા પાસેથી રૂ. ૬,૫૦,૦૦૦/- નો અંગત ચેક મેળવ્યો હતો.

અપીલકર્તા દ્વારા પાઠવવામાં આવેલી નોટિસ મુજબ, સદર રકમ ટ્રસ્ટના વહીવટ માટે અપીલકર્તા અને તેમના પત્ની દ્વારા કથિત રીતે ધીરવામાં આવેલી વિવિધ રકમોનો કુલ સરવાળો દર્શાવતી હતી, એટલે કે: (૧) ટ્રસ્ટના વહીવટ માટે વર્ષ ૨૦૦૫ માં હાલના અપીલકર્તા દ્વારા કથિત રીતે ધીરવામાં આવેલ રૂ. ૫૦,૦૦૦/-; (૨) હાલના અપીલકર્તાના પત્ની દ્વારા કથિત રીતે ધીરવામાં આવેલ રૂ. ૨,૦૦,૦૦૦/-; (૩) હાલના અપીલકર્તાના પત્ની શ્રીમતી શશીબેન, જેઓ ટ્રસ્ટી પણ હતા અને ટ્રસ્ટના વહીવટના પ્રભારી હતા, તેમના દ્વારા કથિત રીતે ધીરવામાં આવેલ રૂ. ૫૦,૦૦૦/- ની વધારાની રકમ; અને (૪) ટ્રસ્ટનું વ્યસન મુક્તિ કેન્દ્ર જે પરિસરમાં ચલાવવામાં આવતું હતું તે પરિસરના ભાડા પેટે કથિત રીતે ચૂકવવામાં આવેલ રૂ. ૧,૫૦,૦૦૦/-.

૧૪. આમ, હાલના અપીલકર્તા દ્વારા હાલના સામાવાળાનો અંગત ચેક એવી ધારણા પર મેળવવામાં આવ્યો હતો કે ઉપરોક્ત રકમો સામાવાળા પાસેથી વસૂલવાપાત્ર હતી, જોકે જવાબદારીઓ નવા સમાવિષ્ટ ટ્રસ્ટીઓને તેનું વ્યવસ્થાપન સોંપાયા પછી ટ્રસ્ટના વહીવટ અને કામગીરીને લગતી હતી.

૧૫. સ્વીકૃતપણે, ભાડું ચૂકવવાની જવાબદારી ટ્રસ્ટની હતી. આંક ૨૬ થી ૩૫ પર રજૂ કરાયેલા દસ્તાવેજ પુરાવાનું અવલોકન કરતાં જણાય છે કે આ તપસ્વી ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટની તરફેણમાં હાલના અપીલકર્તા દ્વારા જારી કરાયેલી ભાડાની પહોંચો છે, જેમાં માસિક ભાડા પેટે રૂ. ૧૦,૦૦૦/- મળ્યાની સ્વીકૃતિ છે. સદર ભાડું સ્વીકૃતપણે શ્રી વિજય કુમાર એ. પટેલ દ્વારા ચૂકવવામાં આવ્યું હતું, જેઓ

જાગૃત વ્યસન મુક્તિ હોસ્પિટલના પ્રોજેક્ટ ડાયરેક્ટર હતા અને જેમણે સમજૂતી કરારના અનુસંધાનમાં ટ્રસ્ટનું સંચાલન કરવાની જવાબદારી સંભાળી હતી. સદર સમજૂતી કરાર પર અન્ય બાબતો સાથે શ્રી વિજય કુમાર એ. પટેલ અને હાલના અપીલકર્તાના પત્ની શ્રીમતી શશીબેન દ્વારા સહી કરવામાં આવી હતી. આમ, દસ્તાવેજી પુરાવો સ્પષ્ટપણે સ્થાપિત કરે છે કે ભાડું ચૂકવવાની જવાબદારી, તેમજ સમજૂતી કરારમાં ઉલ્લેખિત અન્ય જવાબદારીઓ, ટ્રસ્ટની હતી અને હાલના સામાવાળાની તેમની અંગત ક્ષમતામાં નહોતી. અપીલકર્તાના જણાવ્યા મુજબ, ટ્રસ્ટ પ્રત્યે કુલ રૂ. ૬,૫૦,૦૦૦/- ની રકમ બાકી અને ચૂકવવાપાત્ર બની હતી. જોકે, ટ્રસ્ટ પાસેથી ચેક મેળવવાના બદલે, હાલના અપીલકર્તાએ હાલના સામાવાળાના અંગત બેંક ખાતા પરથી લખાયેલો તેમનો અંગત ચેક મેળવ્યો હતો. સદર ચેક રજૂ થતાં, બેંક દ્વારા “અપૂરતા ભંડોળ” ના આધારે અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો અને તારીખ ૦૭.૦૬.૨૦૦૬ ના રિટર્ન મેમો દ્વારા પરત કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૬. પરિણામે, હાલના અપીલકર્તાએ તારીખ ૨૮.૦૬.૨૦૦૬ ની વૈધાનિક કાનૂની નોટિસ પાઠવી હતી, જે આંક ૧૭ પર રજૂ કરવામાં આવી છે (પેપર બુકનું પાનું ૧૦૩). સદર નોટિસમાં, ખાસ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે વર્ષ ૨૦૦૫ માટેનું રૂ. ૧,૫૦,૦૦૦/- નું બાકી ભાડું રૂ. ૬,૫૦,૦૦૦/- ના એકત્રિત દાવાનો ભાગ હતું. કથિત એડવાન્સ રકમ અને ભાડાના લેણાંને જોડીને, અપીલકર્તાએ હાલના સામાવાળા પાસેથી કુલ રૂ. ૬,૫૦,૦૦૦/- ની રકમ ચૂકવવાની માંગણી કરી હતી. નોટિસમાં વધુમાં દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે,

જોકે આ રકમ ટ્રસ્ટના કારભારના સંબંધમાં બાકી અને વસૂલવાપાત્ર હોવાનું કથિત હતું, છતાં હાલના સામાવાળાએ પોતાની અંગત ક્ષમતામાં, બેંક ઓફ બરોડા, કોઠી શાખા, વડોદરા પરનો સદર રકમનો ચેક આપ્યો હતો, જે અપીલકર્તાને તારીખ ૦૧.૦૬.૨૦૦૬ ના રોજ મળ્યો હતો.

૧૭. સદર નોટિસ હાલના સામાવાળાને યોગ્ય રીતે બજાવવામાં આવી હતી, જેમણે વિગતવાર જવાબ રજૂ કર્યો હતો, જે આંક ૨૦ પર રજૂ કરવામાં આવ્યો છે. સદર જવાબી પત્રમાં, સામાવાળાએ ખાસ જણાવ્યું હતું કે, તારીખ ૦૧.૦૨.૨૦૦૫ થી, તેઓ ટ્રસ્ટના વહીવટના પ્રભારી રહ્યા નહોતા અને તેના દૈનિક કારભાર માટે જવાબદાર નહોતા. તેમાં વધુમાં નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો હતો કે, આંક ૨૧ પર રજૂ કરાયેલા સમજૂતી કરારના આધારે, હાલના અપીલકર્તાએ, શ્રી વિજય કુમાર એ. પટેલ અને શ્રી મનોજ બી. રાવ સાથે મળીને, ટ્રસ્ટનું સંચાલન કરવાની અને તેની જવાબદારીઓ અદા કરવાની જવાબદારી સ્વીકારી હતી અને ઉપાડી લીધી હતી.

૧૮. સામાવાળાએ સદર સમજૂતી કરારના અનુસંધાનમાં થયેલા પત્રવ્યવહારનો પણ સંદર્ભ આપ્યો હતો, જેમાં બેંક રેકર્ડમાં અધિકૃત સહીકર્તા બદલવા માટે સામાવાળાને પોતાની સંમતિ આપવાની વિનંતી કરતો પત્ર, તેમજ ટ્રસ્ટનું બેંક ખાતું ચલાવવા અને ટ્રસ્ટના દૈનિક વહીવટ માટે જરૂરી રકમ ઉપાડવાની પરવાનગી મેળવવા માટે નવા અધિકૃત ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા મેનેજર, સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા, સલૂન બજાર શાખા, નડિયાદને સંબોધવામાં આવેલા આંક

૨૪ અને ૨૫ પર રજૂ કરાયેલા પત્રોનો સમાવેશ થાય છે. તેથી સામાવાળાએ સ્પષ્ટપણે ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે વૈધાનિક નોટિસમાં ઉલ્લેખિત જવાબદારીઓ ટ્રસ્ટની અને સમજૂતી કરાર હેઠળ તેનું સંચાલન સંભાળનાર વ્યક્તિઓની હતી, તેમની અંગત જવાબદારીઓ નહોતી. સામાવાળાએ ડો. વિજય કુમાર પટેલ દ્વારા જમા કરાયેલ ભાડાની ચુકવણી સ્વીકારતી હાલના અપીલકર્તા દ્વારા જારી કરાયેલી ભાડાની પહોંચોની નકલો પણ રજૂ કરી હતી, જેઓ સમજૂતી કરારના સહીકર્તા હતા અને તપસ્વી ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી તરીકે સમાવિષ્ટ થયા હતા. સદર પહોંચો દર્શાવે છે કે ડો. વિજય કુમાર પટેલે સમજૂતી કરાર હેઠળ સ્વીકારેલી જવાબદારીઓ મુજબ સંબંધિત સમયગાળા માટે ભાડું ચૂકવ્યું હતું.

૧૯. રજૂ થયેલી ભાડાની પહોંચોનું અવલોકન આગળ એ પણ સ્પષ્ટ કરે છે કે, જૂન ૨૦૦૪ થી માર્ચ ૨૦૦૫ સુધીના સમયગાળા માટે, હાલના અપીલકર્તાએ રોકડમાં ભાડું સ્વીકાર્યું હતું અને અનુરૂપ પહોંચો આપી હતી. વર્ષ ૨૦૦૫ દરમિયાન પણ, અપીલકર્તાએ યોગ્ય રીતે સ્ટેમ્પવાળી મહેસૂલી પહોંચો આપીને ભાડું મળ્યાની સ્વીકૃતિ આપી હતી.

૨૦. ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ પોતાની ઉલટતપાસ દરમિયાન, હાલના અપીલકર્તાએ સ્વીકાર્યું હતું કે સદર મહેસૂલી પહોંચો પર દેખાતી સહીઓ તેમની પોતાની હતી, અને તેમણે ભાડું સ્વીકારીને તે પહોંચો આપી હતી. જોકે, તેમણે એવું જણાવીને પોતાના સ્વીકારને મર્યાદિત કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો કે, જોકે તેમણે મહેસૂલી પહોંચો પર સહી કરી હતી અને આપી હતી, પરંતુ તેમાં દર્શાવેલી રકમો

વાસ્તવમાં તેમને મળી નહોતી. અપીલકર્તા દ્વારા લેવામાં આવેલું આવું વલણ રેકર્ડ પરના દસ્તાવેજ પુરાવા સાથે સંપૂર્ણપણે અસંગત છે, કારણ કે ભાડું મળ્યાની સ્વીકૃતિ આપતી યોગ્ય રીતે સહી કરેલી મહેસૂલી પહોંચો આપવાથી પ્રથમ દ્રષ્ટિએ સ્થાપિત થાય છે કે અપીલકર્તા દ્વારા ભાડું સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું.

૨૧. આ વર્તણૂક પોતે જ શંકાસ્પદ છે, કેમ કે ભાડાની રકમ મેળવ્યા વિના, શું કોઈ શાણી વ્યક્તિ એડવાન્સમાં મહેસૂલી પહોંચ આપશે. એ સ્વીકૃત હકીકત છે કે, તારીખ ૦૧.૦૨.૨૦૦૫ થી, હાલના સામાવાળાની ટ્રસ્ટના વહીવટ પ્રત્યે કોઈ જવાબદારી નહોતી, કારણ કે ટ્રસ્ટનો હવાલો પાછળથી નવા સમાવિષ્ટ ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા સંભાળી લેવામાં આવ્યો હતો, જેમાં હાલના અપીલકર્તાના પત્ની અને અન્ય બે વ્યક્તિઓનો સમાવેશ થાય છે. તેથી, સદર રકમ ચૂકવવાની જવાબદારી હાલના સામાવાળા પર લાદી શકાય નહીં. જોકે, આ હકીકતો ધ્યાનમાં લીધા વિના, ટ્રાયલ કોર્ટે હાલના સામાવાળા વિરુદ્ધ દોષસિદ્ધિ નોંધી હતી.

૨૨. વધુમાં ઉલ્લેખ કરવાની જરૂર છે કે હાલના સામાવાળા દ્વારા બાકી અને ચૂકવવાપાત્ર તરીકે દર્શાવેલી રકમમાં હાલના અપીલકર્તાના પત્ની દ્વારા કથિત રીતે ધીરવામાં આવેલી રકમનો સમાવેશ થાય છે, જેના માટે પત્નીએ કોઈ કાનૂની નોટિસ આપી નથી કે હાલના સામાવાળા પાસેથી સદર રકમની માંગણી પણ કરી નથી. જ્યારે કે સદર રકમ હાલના અપીલકર્તાને ચૂકવવાપાત્ર હતી જ

નહીં. જોકે કાનૂની નોટિસમાં એવો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો કે તેમના પત્ની દ્વારા ધીરવામાં આવેલી રકમનો પણ રૂ. ૬,૫૦,૦૦૦/- ની કુલ રકમમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમના પત્નીને સાક્ષી તરીકે તપાસ્યા વિના, આ હકીકત સાબિત થઈ શકતી નથી, એટલે કે શું આવી રકમ વાસ્તવમાં પત્ની દ્વારા ધીરવામાં આવી હતી, શું તેમણે કોઈ કાનૂની નોટિસ આપી હતી, અથવા શું હાલના સામાવાળા સદર રકમ પરત ચૂકવવા માટે જવાબદાર હતા.

૨૩. એ પણ વધુમાં નોંધવું જરૂરી છે કે ટ્રસ્ટ દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા પરિસરના ભાડા પેટે જે રકમ બાકી અને ચૂકવવાપાત્ર છે તે ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટીઓની જવાબદારી છે. તેથી, તમામ ટ્રસ્ટીઓને જોડ્યા વિના, માત્ર હાલના સામાવાળા સામે જ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી છે. એવું જણાય છે કે હાલના સામાવાળાનો ચેક મેળવવામાં આવ્યો હતો, અને ચેક પર હાલના સામાવાળાની સહી હોવાથી, ચેકની બાકીની વિગતો હાલના અપીલકર્તા દ્વારા ભરી દેવામાં આવી હતી. ટ્રાયલ કોર્ટ આ પાસાની પણ તપાસ કરી નથી, એટલે કે ચેક પર દેખાતી સહી સિવાય, ચેક પરના બાકીના લખાણોની તપાસ કરવામાં આવી નહોતી. ટ્રાયલ કોર્ટ આ પાસા પર વિચારણા કરવામાં અથવા નિર્ણય કરવામાં નિષ્ફળ રહી છે.

૨૪. આ તબક્કે, એન.આઈ. એક્ટની કલમ ૧૩૮, ૧૧૮, ૧૩૯ અને ૧૪૧ ની જોગવાઈઓ પુનઃઉલ્લેખિત કરવી યોગ્ય રહેશે જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૧૩૮. ખાતામાં નાણાંની અપૂરતાતા વગેરે માટે ચેક વાપરવાથી

પરત ફરવો.—જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા કોઈપણ બેંકર પાસે પોતાના

દ્વારા રાખવામાં આવેલા ખાતામાંથી અન્ય વ્યક્તિને કોઈપણ દેવું અથવા અન્ય જવાબદારી સંપૂર્ણપણે કે આંશિક રીતે અદા કરવા માટે કોઈપણ રકમની ચૂકવણી માટે લખવામાં આવેલો કોઈ ચેક, બેંક દ્વારા તે ખાતામાં જમા રકમ ચેકની રકમ ચૂકવવા માટે અપૂરતી હોવાના કારણે અથવા તે રકમ તે ખાતામાંથી બેંક સાથે કરેલા કરાર દ્વારા ચૂકવવા માટે ગોઠવવામાં આવેલી રકમ કરતાં વધી જવાના કારણે વણવટાવ્યો પરત કરવામાં આવે, તો આવી વ્યક્તિ ગુનો કરેલ ગણાશે અને આ એક્ટની અન્ય કોઈપણ જોગવાઈઓને બાધ આવ્યા વિના, બે વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય તેવી મુદતની કેદની અથવા ચેકની રકમના બમણા સુધી પહોંચી શકે તેટલા દંડની અથવા બંને સજાને પાત્ર રહેશે:

પરંતુ આ કલમમાં સમાવિષ્ટ કંઈપણ લાગુ પડશે નહીં જ્યાં સુધી:

—

(એ) ચેક તેના લખાયાની તારીખથી છ મહિનાની મુદતની અંદર અથવા તેની માન્યતાની મુદતની અંદર, જે વહેલું હોય તે દરમિયાન બેંકમાં રજૂ કરવામાં આવ્યો ન હોય;

(બી) ચેકના ચૂકવણી મેળવનાર અથવા, યથાપ્રસંગ, હોલ્ડર ઈન ડ્યૂ કોર્સે બેંક તરફથી ચેક વણવટાવ્યો પરત આવ્યા અંગેની માહિતી મળ્યાના ત્રીસ દિવસની અંદર ચેક લખનારને લેખિતમાં

નોટિસ આપીને સદર રકમની ચૂકવણીની માંગણી કરી ન હોય;
અને

(સી) આવા ચેક લખનાર, સદર નોટિસ મળ્યાના પંદર દિવસની
અંદર ચેકના ચૂકવણી મેળવનારને અથવા, યથાપ્રસંગ, ચેકના
હોલ્ડર ઇન ડ્યૂ કોર્સને સદર રકમની ચૂકવણી કરવામાં નિષ્ફળ
રહે.

સ્પષ્ટીકરણ.—આ કલમના હેતુઓ માટે, “દેવું અથવા અન્ય
જવાબદારી” એટલે કાયદેસર રીતે વસૂલવાપાત્ર દેવું અથવા અન્ય
જવાબદારી.

૧૧૮. નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ અંગેની ઉપધારણાઓ.—જ્યાં
સુધી અન્યથા સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી, નીચે મુજબની
ઉપધારણાઓ કરવામાં આવશે:—

(એ) અવેજ અંગેની:—કે દરેક નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ અવેજ
માટે કરવામાં આવ્યું હતું અથવા લખવામાં આવ્યું હતું, અને આવું
દરેક ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ, જ્યારે તેનો સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હોય, શેરો
કરવામાં આવ્યો હોય, વાટાઘાટ કરવામાં આવી હોય અથવા
ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યું હોય, ત્યારે તે અવેજ માટે સ્વીકારવામાં
આવ્યું હતું, શેરો કરવામાં આવ્યો હતો, વાટાઘાટ કરવામાં આવી
હતી અથવા ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યું હતું;

(બી) તારીખ અંગેની:—કે તારીખ ધરાવતું દરેક નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ આવી તારીખે કરવામાં આવ્યું હતું અથવા લખવામાં આવ્યું હતું;

(સી) સ્વીકારના સમય અંગેની:—કે દરેક વિનિમય પત્ર તેની તારીખ પછી અને તેની પાકતી મુદત પહેલાં વાજબી સમયમાં સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો;

(ડી) ટ્રાન્સફરના સમય અંગેની:—કે નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટનું દરેક ટ્રાન્સફર તેની પાકતી મુદત પહેલાં કરવામાં આવ્યું હતું;

(ઇ) શેરાના ક્રમ અંગેની:—કે નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ પર દેખાતા શેરા તે ક્રમમાં કરવામાં આવ્યા હતા જેમાં તે તેના પર દેખાય છે;

(એફ) સ્ટેમ્પ અંગેની:— કે ખોવાયેલી પ્રોમિસરી નોટ, વિનિમય પત્ર અથવા ચેક યોગ્ય રીતે સ્ટેમ્પ કરવામાં આવ્યો હતો;

(જી) ધારક યથાકાળે ધારક છે:—કે નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટનો ધારક યથાકાળે ધારક છે: પરંતુ શરત એ છે કે, જ્યાં ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ તેના કાયદેસરના માલિક પાસેથી, અથવા તેના કાયદેસરના કબજામાં રહેલી કોઈપણ વ્યક્તિ પાસેથી, કોઈ ગુના અથવા છેતરપિંડીના માધ્યમથી મેળવવામાં આવ્યું હોય, અથવા તેના

બનાવનાર કે સ્વીકારનાર પાસેથી કોઈ ગુના કે છેતરપિંડીના માધ્યમથી અથવા ગેરકાયદેસર અવેજ માટે મેળવવામાં આવ્યું હોય, ત્યાં ધારક યથાકાળે ધારક છે તે સાબિત કરવાનો બોજ તેના પર રહેશે.

૧૩૯. ધારકની તરફેણમાં ઉપધારણા.—જ્યાં સુધી અન્યથા સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી એવી ઉપધારણા કરવામાં આવશે કે ચેકના ધારકે કોઈપણ દેવું અથવા અન્ય જવાબદારી સંપૂર્ણપણે કે આંશિક રીતે અદા કરવા માટે કલમ ૧૩૮ માં ઉલ્લેખિત પ્રકારનો ચેક મેળવ્યો હતો.

૧૪૧. કંપનીઓ દ્વારા આચરેલા ગુનાઓ.—(૧) જો કલમ ૧૩૮ હેઠળ ગુનો આચરનાર વ્યક્તિ કંપની હોય, તો ગુનો આચરવામાં આવ્યો તે સમયે જે દરેક વ્યક્તિ કંપનીના પ્રભારી હતી, અને કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીને જવાબદાર હતી, તેમજ ખુદ કંપની, તે ગુના માટે દોષિત ગણાશે અને તેની સામે કાર્યવાહી કરવાને અને તે મુજબ સજા કરવાને પાત્ર રહેશે:

પરંતુ શરત એ છે કે આ પેટા-કલમમાં સમાવિષ્ટ કંઈપણ કોઈપણ વ્યક્તિને સજા માટે જવાબદાર બનાવશે નહીં જો તે સાબિત કરે કે ગુનો તેની જાણ બહાર આચરવામાં આવ્યો હતો, અથવા તેણે આવો ગુનો બનતો અટકાવવા માટે તમામ યોગ્ય ખંત રાખી હતી:

[વધુ શરત એ છે કે જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકાર અથવા કેન્દ્ર સરકાર કે રાજ્ય સરકાર દ્વારા માલિકી ધરાવતી કે નિયંત્રિત નાણાકીય કોર્પોરેશનમાં કોઈપણ હોદ્દો અથવા રોજગાર ધરાવવાના આધારે કંપનીના ડિરેક્ટર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવી હોય, ત્યાં તે આ પ્રકરણ હેઠળ કાર્યવાહી માટે જવાબદાર રહેશે નહીં.]

(૨) પેટા-કલમ (૧) માં ગમે તે સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, જ્યાં આ એક્ટ હેઠળનો કોઈપણ ગુનો કંપની દ્વારા આચરવામાં આવ્યો હોય અને એ સાબિત થાય કે તે ગુનો કંપનીના કોઈપણ ડિરેક્ટર, મેનેજર, સેક્રેટરી અથવા અન્ય અધિકારીની સંમતિથી અથવા મેળાપીપણાથી આચરવામાં આવ્યો છે, અથવા તેમના તરફથી કોઈપણ બેદરકારીને આભારી છે, તો આવા ડિરેક્ટર, મેનેજર, સેક્રેટરી અથવા અન્ય અધિકારી પણ તે ગુના માટે દોષિત ગણાશે અને તેમની સામે કાર્યવાહી કરવાને અને તે મુજબ સજા કરવાને પાત્ર રહેશે.

સ્પષ્ટીકરણ.—આ કલમના હેતુઓ માટે, —

- (એ) “કંપની” એટલે કોઈપણ કોર્પોરેટ બોડી અને તેમાં પેઢી અથવા વ્યક્તિઓના અન્ય મંડળનો સમાવેશ થાય છે; અને
- (બી) પેઢીના સંબંધમાં “ડિરેક્ટર” એટલે પેઢીમાં ભાગીદાર.”

૨૫. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, એ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે કે શું હાલના સામાવાળા સામે કોઈ કાયદેસર રીતે વસૂલવાપાત્ર દેવું હતું. સમર્થક પુરાવા દ્વારા સાબિત કરવા માટે જરૂરી હકીકતોની ગેરહાજરીમાં, ટ્રાયલ કોર્ટે કાયદા તેમજ હકીકતો પર ગંભીર ભૂલ કરી છે. અહીં એ પણ નોંધવું જરૂરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે હાલના સામાવાળા સામે દોષસિદ્ધિનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો પસાર કરતી વખતે એ હકીકત ધ્યાને લેવામાં નિષ્ફળ રહી હતી કે, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રમાં શેષ ક્ષમતા (રેસિડ્યુઅરી કેપેસિટી) ની કોઈ જોગવાઈ નથી કે જેના દ્વારા કોઈ વ્યક્તિ ત્રીજી વ્યક્તિ વતી રકમ વસૂલ કરી શકે. હાલના કેસમાં અપીલકર્તા પોતાના પત્ની વતી રકમ વસૂલવા માંગે છે.

૨૬. આ તબક્કે, અહીં એ પણ નોંધવું જરૂરી છે કે વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધી નીચે મુજબનો ઇન્કમેટેક્સ સ્લેબ અમલમાં હતો:

રૂ. ૫૦,૦૦૦ સુધી	શૂન્ય (કરમુક્ત)
રૂ. ૫૦,૦૦૧ થી રૂ. ૬૦,૦૦૦	રૂ. ૫૦,૦૦૦ થી વધુ રકમના ૧૦%
રૂ. ૬૦,૦૦૧ થી રૂ. ૧,૫૦,૦૦૦	રૂ. ૧,૦૦૦ + રૂ. ૬૦,૦૦૦ થી વધુ રકમના ૨૦%
રૂ. ૧,૫૦,૦૦૦ થી વધુ	રૂ. ૧૮,૦૦૦ + રૂ. ૧,૫૦,૦૦૦ થી વધુ રકમના ૩૦%

૨૭. ઉપરોક્ત હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખીને, જો અપીલકર્તાના પત્નીએ વર્ષ ૨૦૦૫ માં રોકડમાં રૂ. ૨,૦૦,૦૦૦/- ધીર્યા હોય, તો તે કોઈ નાની રકમ નહોતી, અને આવી રકમ માટે તે ઇન્કમેટેક્સ રેકર્ડમાં પ્રતિબિંબિત થવી જરૂરી

હતી. આ સંબંધમાં અપીલકર્તાની તપાસ કરવામાં આવી હતી, અને સદર પ્રશ્નના જવાબમાં તેમણે ઉત્તર આપ્યો હતો કે રકમ દર્શાવવામાં આવી હતી કે નહીં તે અંગે તેઓ જાણતા નહોતા. વધુમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે હાલના અપીલકર્તાના પત્ની દ્વારા રાખવામાં આવતા હિસાબી ચોપડા અને અન્ય હિસાબ સંબંધિત દસ્તાવેજો ચોરીના કારણે ખોવાઈ ગયા હતા, અને તે સંબંધમાં વર્ષ ૨૦૦૭ માં એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં આવી હતી. જોકે, અપીલકર્તા દ્વારા જે એફ.આઈ.આર. નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો તે હિસાબી ચોપડા અને અન્ય સંબંધિત દસ્તાવેજો ચોરીના કારણે ખોવાઈ ગયા હતા તે સ્થાપિત કરવા માટે અદાલત સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવી નહોતી.

૨૮. વધુમાં, પોતાની ઉલટતપાસમાં, અપીલકર્તાએ ખાસ જણાવ્યું અને દલીલ કરી હતી કે તેઓ પોતાના પત્નીને સાક્ષી તરીકે તપાસવા માંગતા નથી, કે સદર રકમ હિસાબી ચોપડામાં પ્રતિબિંબિત થઈ હતી કે નહીં તે દર્શાવવા માટે કોઈ દસ્તાવેજો રજૂ કરવા માંગતા નથી. જોકે ટ્રાયલ કોર્ટે આ પાસાને ધ્યાનમાં લીધા વિના, દોષસિદ્ધિનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કરવા તરફ આગળ વધી હતી, જેના દ્વારા હાલના સામાવાળાને કથિત ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા.

૨૯. અન્ય ટ્રસ્ટીઓને જોડ્યા વિના પણ, ફરિયાદ પોતે ટકી શકે તેવી નહોતી, જેના માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચે શ્રી બિજોય કુમાર મોની (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો, વિશેષ

કરીને સદર ચુકાદાના પેરા પર માં કરાયેલા અવલોકનો પર જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“પર. એન.આઈ. એક્ટની કલમ ૧૩૮ એવી કલ્પના કરતી નથી કે ફક્ત તે જ કેસો જ્યાં મેળવનાર પ્રત્યે લખનારની અંગત જવાબદારી અદા કરવા માટે આપવામાં આવેલો ચેક અસ્વીકાર થાય તે જ આ જોગવાઈના દાયરામાં આવશે. કલમ ૧૩૮ માં દેખાતો “કોઈપણ દેવું અથવા અન્ય જવાબદારી” શબ્દપ્રયોગ જ્યારે જોગવાઈના સ્પષ્ટીકરણ સાથે વાંચવામાં આવે ત્યારે કોઈપણ દેવું અથવા જવાબદારી જે કાયદેસર રીતે વસૂલવાપાત્ર હોય તેને પોતાના દાયરામાં લાવવા માટે પૂરતો વ્યાપક છે. આમ, આ જોગવાઈ હેઠળની જરૂરિયાત એ છે કે દેવું અથવા અન્ય કોઈપણ જવાબદારી કાયદેસર રીતે વસૂલવાપાત્ર હોવી જોઈએ અને લખનાર અને મેળવનાર વચ્ચે આવા દેવા અથવા અન્ય જવાબદારીના અસ્તિત્વ પર ભાર નથી. આ અદાલતના સંખ્યાબંધ ચુકાદાઓએ સ્પષ્ટ કર્યું છે કે એવા કેસો પણ જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ અન્ય કોઈ વ્યક્તિના દેવાની ચુકવણી કરવાની જવાબદારી સ્વીકારે છે, અને તેના સમર્થનમાં પોતાના દ્વારા રાખવામાં આવેલા ખાતા પર ચેક લખે છે, જે પાછળથી દ્રવી સમક્ષ રજૂ થતાં અસ્વીકાર થાય છે, તે કલમ ૧૩૮ હેઠળ આવરી લેવામાં આવશે જો મેળવનાર એ સ્થાપિત કરવામાં સક્ષમ હોય કે એવી કોઈ પ્રકારની ગોઠવણ હતી જેના દ્વારા લખનાર દ્વારા દેવું સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું.”

૩૦. હું માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા પ્રતિપાદિત સિદ્ધાંત સાથે સંમત છું, જેમાં અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વકીલે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા કરાયેલા અવલોકનો પર આધાર રાખીને રજૂઆત કરી હતી કે “કોઈપણ દેવું અથવા અન્ય જવાબદારી” શબ્દપ્રયોગ ધ્યાને લેવો જરૂરી છે. હાલના સામાવાળા કોઈ વાસ્તવિક દેવા હેઠળ ન હોવાથી, પરંતુ ચેક અન્ય કોઈ જવાબદારી પેટે આપવામાં આવ્યો હોવાથી, આ માનનીય અદાલત સમક્ષ એ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે કે શું, આવી અન્ય જવાબદારીના સંબંધમાં, જ્યારે સદર જવાબદારી અન્ય ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી હતી, ત્યારે હાલના સામાવાળાને તેના માટે જવાબદાર અને દોષિત ઠેરવી શકાય. હાલના સામાવાળા વિરુદ્ધ દોષસિદ્ધિ નોંધતી વખતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આ મહત્વપૂર્ણ મુદ્દો ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો નહોતો.

૩૧. આમ, પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાને ઉલટાવતી વખતે પેરા નં. ૯ થી આગળ અવલોકન કર્યું છે કે હાલના સામાવાળા જવાબદાર નહોતા અને અપીલકર્તા દ્વારા હાલના સામાવાળા સામે કોઈ કાયદેસર રીતે વસૂલવાપાત્ર દેવું સ્થાપિત કરવામાં આવ્યું નહોતું. તેથી, ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટના અન્ય ટ્રસ્ટીઓની ગેરહાજરીમાં, ફરિયાદ પોતે ટકી શકે તેવી નહોતી, વિશેષ કરીને એટલા માટે કે તારીખ ૦૧.૦૨.૨૦૦૫ પછી, સદર દસ્તાવેજ એટલે કે આંક ૨૧ હેઠળના સોંપણીદારો દ્વારા જવાબદારી સંભાળી લેવામાં આવી હતી.

૩૨. પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે અપીલકર્તા દ્વારા રજૂ કરાયેલા તમામ દસ્તાવેજો તેમજ મૌખિક પુરાવાઓને ધ્યાનમાં લીધા પછી ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા તારણોને ઉલટાવવાના કારણોની વિગતવાર ચર્ચા કરી છે. પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે રેકર્ડ પરના પુરાવા અને માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાઓને ધ્યાનમાં લીધા પછી ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાને ઉલટાવતી વખતે યોગ્ય રીતે નિષ્કર્ષ કાઢ્યો છે.

૩૩. આ તબક્કે, ૨૦૦૮(૧) જી.એલ.આર. ૪૨૩ માં નોંધાયેલા કમલા એસ. વિ. વિદ્યાધરન એમ. જે. અને અન્ય ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાનો સંદર્ભ આપવો સુસંગત રહેશે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે હેડ નોટ તેમજ પેરા નં. ૪, ૮, ૧૭ અને ૧૮ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“હેડનોટ:—

નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૮૮૧ (૧૮૮૧ નો ૨૬) કલમ ૧૧૮(એ), કલમો ૧૩૮ અને ૧૩૯ – “કોઈપણ દેવું અથવા અન્ય જવાબદારી” અદા કરવા માટે ચેક લખવામાં આવ્યો હોવાની ઉપધારણા – ઉપધારણાનું ખંડન કરવા માટે આરોપી પર બાબતમાં સાબિતીનો બોજ “સંભાવનાની પ્રબળતા” નો છે – તે માટેનું અનુમાન સંજોગો પરથી કાઢી શકાય છે – હકીકતો પર જણાયું કે આરોપીનો

બચાવ સંભવિત હતો - ઠરાવ્યું કે, હાઈકોર્ટે નિર્દોષ છૂટકારો ખોટી રીતે ઉલટાવ્યો હતો.

૪. અપીલકર્તાના જણાવ્યા મુજબ, શ્રીમતી સત્યભામા ૪૭ સેન્ટ ક્ષેત્રફળ ધરાવતી જૂના સર્વે નં. ૧૩૬૩/૩-૧-૧ વાળી મિલકત ધરાવતા હતા. તેમણે બે વેચાણ દસ્તાવેજો કર્યા હતા, એક શ્રી રામચંદ્રન નાયરની તરફેણમાં અને બીજો થનકામોનીની તરફેણમાં, જેમાં અનુક્રમે ૨૦ સેન્ટ અને ૨૭ સેન્ટ પહોંચાડવામાં આવ્યા હતા. ઉપરોક્ત વ્યક્તિઓની તરફેણમાં વેચાણ દસ્તાવેજો કથિત રીતે તેમની તરફેણમાં ચૂકવાયેલી અમુક રકમના બદલામાં જામીનગીરી તરીકે કરવામાં આવ્યા હતા. જોકે, જ્યારે થનકામોની અને રામચંદ્રન નાયરે સામાવાળાના પત્ની પાસેથી નાણાં પાછા માંગ્યા, ત્યારે રૂ. ૫ લાખના અવેજ માટે સદર મિલકત ખરીદવા માટે અપીલકર્તાનો સંપર્ક કરવામાં આવ્યો હતો. તારીખ ૦૫.૦૯.૧૯૯૭ ના રોજ સદર થનકામોનીએ અપીલકર્તાની તરફેણમાં વેચાણ દસ્તાવેજ કર્યો હતો જેના માટે તેમણે બેંકમાંથી રૂ. ૪ લાખની રકમ ઉપાડી હતી. સદર રકમ સત્યભામાને ચૂકવવામાં આવી હતી જે બદલામાં થનકામોની અને રામચંદ્રન નાયરને ચૂકવવામાં આવી હતી. જોકે મિલકતના ચોક્કસ ક્ષેત્રફળ અંગે વિવાદ હોવાથી અને તે માટે માપણી કરવામાં આવી ન હોવાથી, તેમણે સત્યભામાની માંગણી મુજબ તેમના પતિના નામે

સત્યભામાને એવી સમજૂતી પર ચેક આપ્યો હતો કે જો વેચાણ દસ્તાવેજમાં જણાવાયેલ ક્ષેત્રફળ ઓછું માલૂમ પડે તો અવેજ ઘટાડવામાં આવશે. માપણી કરતાં, તેમની તરફેણમાં આપવામાં આવેલી મિલકતનું ક્ષેત્રફળ ૪ સેન્ટ જેટલું ઓછું માલૂમ પડતાં, અપીલકર્તાએ તારીખ ૨૭.૧૧.૧૯૯૭ ના રોજ સામાવાળાને રૂ. ૨૦,૦૦૦/- ની રકમ ચૂકવી હતી. જોકે કથિત રીતે સામાવાળાએ અપીલકર્તા પાસેથી વધુ રૂ. ૧૦,૦૦૦/- ની માંગણી કરી હતી, પરંતુ તેની સંપૂર્ણ અને આખરી પતાવટ પેટે તારીખ ૧૮.૧૨.૧૯૯૭ ના રોજ તેમને માત્ર રૂ. ૫,૦૦૦/- ની રકમ આપવામાં આવી હતી અને બાબતના તે દ્રષ્ટિકોણથી તેમની પાસેથી કોઈ વધારાની રકમ બાકી નહોતી.

૮. સદર તારણ પર વિદ્વાન ટ્રાયલ જજે નિર્દોષ છૂટકારાનો ચુકાદો નોંધ્યો હતો. તેની સામે હાલના સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલ પર, હાઈકોર્ટે સદર તારણ ઉલટાવ્યું હતું અને એવો અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે અપીલકર્તા સદર એક્ટની કલમ ૧૩૮ અને ૧૩૯ હેઠળ નિર્ધારિત સાબિતીનો બોજ અદા કરવામાં સક્ષમ રહ્યા નહોતા, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૧૩૮. ખાતામાં ભંડોળની અપૂરતાતા વગેરે માટે ચેક વણવટાવ્યો પરત ફરવો.—જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા કોઈપણ

બેંકર પાસે પોતાના દ્વારા રાખવામાં આવેલા ખાતામાંથી અન્ય વ્યક્તિને કોઈપણ દેવું અથવા અન્ય જવાબદારી સંપૂર્ણપણે કે આંશિક રીતે અદા કરવા માટે કોઈપણ રકમની ચૂકવણી માટે લખવામાં આવેલો કોઈ ચેક, બેંક દ્વારા તે ખાતામાં જમા રકમ ચેકની રકમ ચૂકવવા માટે અપૂરતી હોવાના કારણે અથવા તે રકમ તે ખાતામાંથી બેંક સાથે કરેલા કરાર દ્વારા ચૂકવવા માટે ગોઠવવામાં આવેલી રકમ કરતાં વધી જવાના કારણે વણવટાવ્યો પરત કરવામાં આવે, તો આવી વ્યક્તિએ ગુનો કર્યો હોવાનું ગણાશે અને આ એક્ટની અન્ય કોઈપણ જોગવાઈઓને બાધ આવ્યા વિના, બે વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય તેવી મુદતની કેદની અથવા ચેકની રકમના બમણા સુધી પહોંચી શકે તેટલા દંડની અથવા બંને સજાને પાત્ર રહેશે:

પરંતુ શરત એ છે કે આ કલમમાં સમાવિષ્ટ કંઈપણ લાગુ પડશે નહીં જ્યાં સુધી—

(એ) ચેક તેના લખાયાની તારીખથી છ મહિનાની મુદતની અંદર અથવા તેની માન્યતાની મુદતની અંદર, જે વહેલું હોય તે દરમિયાન બેંકમાં રજૂ કરવામાં આવ્યો ન હોય;

(બી) ચેકના ચૂકવણી મેળવનાર અથવા, યથાપ્રસંગ, હોલ્ડર ઈન ડ્યૂ કોર્સે બેંક તરફથી ચેક વણવટાવ્યો પરત આવ્યા

અંગેની માહિતી મળ્યાના ત્રીસ દિવસની અંદર એક લખનારને લેખિતમાં નોટિસ આપીને સદર રકમની ચૂકવણીની માંગણી કરી ન હોય; અને

(સી) આવા એક લખનાર, સદર નોટિસ મળ્યાના પંદર દિવસની અંદર એકના ચૂકવણી મેળવનારને અથવા, યથાપ્રસંગ, એકના હોલ્ડર ઇન ડ્યૂ કોર્સને સદર રકમની ચૂકવણી કરવામાં નિષ્ફળ રહે.

સ્પષ્ટીકરણ.—આ કલમના હેતુઓ માટે, “દેવું અથવા અન્ય જવાબદારી” એટલે કાયદેસર રીતે વસૂલવાપાત્ર દેવું અથવા અન્ય જવાબદારી.”

“૧૩૯. ધારકની તરફેણમાં ઉપધારણા.—જ્યાં સુધી અન્યથા સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી એવી ઉપધારણા કરવામાં આવશે કે એકના ધારકે કોઈપણ દેવું અથવા અન્ય જવાબદારી સંપૂર્ણપણે કે આંશિક રીતે અદા કરવા માટે કલમ ૧૩૮ માં ઉલ્લેખિત પ્રકારનો એક મેળવ્યો હતો.”

૧૭. આ અદાલતે સ્પષ્ટપણે કાયદો ઘડ્યો હતો કે સદર એક્ટની કલમ ૧૩૯ ના સંદર્ભમાં બોજમાંથી મુક્ત થવામાં સાબિતીનું ધોરણ સંભાવનાની પ્રબળતાનું હોવાથી, તેના માટેનું અનુમાન માત્ર રેકર્ડ પર લાવવામાં આવેલી સામગ્રી પરથી જ નહીં પરંતુ જે સંજોગો પર આરોપી

આધાર રાખે છે તેના સંદર્ભ પરથી પણ કાઢી શકાય છે. સ્પષ્ટપણે જણાવતાં કે આરોપી પરનો સાબિતીનો બોજ ફરિયાદપક્ષ જેટલો ઊંચો નથી, ઠરાવવામાં આવ્યું હતું:

“૩૩. કાયદા હેઠળ લેવામાં આવતી ઉપધારણાનું માત્ર પુરાવાકીય મૂલ્ય હોય છે. એવિડન્સ એક્ટના સંદર્ભમાં ઉપધારણાઓ ઊભી કરવામાં આવે છે. એક હકીકતના સંબંધમાં લેવાયેલી ઉપધારણા બીજી હકીકત હેઠળ ઉપધારણા લેવાના હેતુ માટે પણ પુરાવો બની શકે છે.”

૧૮. વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે;

“૩૮. જો સિવિલ મુકદ્દમાના હેતુ માટે, પ્રતિવાદી પોતાના પર મૂકવામાં આવેલા પ્રારંભિક બોજમાંથી મુક્ત થવા માટે કોઈ પુરાવો રજૂ ન કરે, તો વધુ મજબૂત કારણોસર આરોપીએ પણ પોતાના બચાવના સમર્થનમાં સાક્ષીના પાંજરામાં આવવાની અને અન્ય સાક્ષીઓને તપાસવાની જરૂર નથી. તેમણે ફરિયાદપક્ષના સમગ્ર કેસને અસત્ય સાબિત કરવાની જરૂર નથી જેવું હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું છે.

૩૯. ઉપધારણા એ અમુક હકીકતોના અસ્તિત્વ પરથી દોરવામાં આવેલું કાનૂની અથવા વાસ્તવિક અનુમાન છે.”

૩૪. ૨૦૧૦(૧) જી.એલ.આર. ૨૭૧ માં નોંધાયેલા સુરેશચંદ્ર ચંદ્રશંકર જોશી વિ. ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાનો, વિશેષ કરીને પેરા નં. ૧૧ અને ૧૨ નો અને ૨૦૦૦(૩) કાઈમ્સ ૬૦૨ માં નોંધાયેલા શંકુ કોન્ક્રીટ્સ પ્રા. લિ. અને અન્ય વિ. ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય ના કેસમાં ચુકાદાનો સંદર્ભ લેવો પણ યોગ્ય રહેશે.

૩૫. બાબુભાઈ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા મુજબ પણ, આરોપી સંભવિત બચાવ રેકર્ડ પર લાવવામાં સફળ રહ્યા છે, જેના પરિણામે આખરે ઉલટતપાસમાં કાનૂની લેણાં અંગે પ્રશ્નો પૂછીને બોજ ફરિયાદી પર ખસેડવામાં આવ્યો છે.

૩૬. અપીલના રેકર્ડનું અવલોકન કરતાં જણાય છે કે સામાવાળા-આરોપીએ પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ સમક્ષ પોતાની નિર્દોષતા સ્થાપિત કરી છે અને રેકર્ડ પર મુકાયેલા અન્ય મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવા અને અન્ય સામગ્રીની યોગ્ય મૂલવણી કર્યા પછી પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે નિર્દોષ છૂટકારાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ યોગ્ય રીતે પસાર કર્યો છે. પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા તારણો ન્યાયી, યોગ્ય અને કાયદાના સ્થાપિત સિદ્ધાંતો અનુસાર છે અને તેથી આ અદાલત દ્વારા કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી.

૩૭. સંખ્યાબંધ ચુકાદાઓ દ્વારા એ સુસ્થાપિત છે કે પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ પાસે તે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની, પુનઃ મૂલવણી કરવાની અને પુનઃ વિચારણા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે જેના પર નિર્દોષ છૂટકારાનો હુકમ આધારિત છે. જોકે

પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે ધ્યાનમાં રાખવું આવશ્યક છે કે નિર્દોષ છૂટકારાના કિસ્સામાં આરોપીની તરફેણમાં બેવડી ઉપધારણા હોય છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ તેમને નિર્દોષતાની ઉપધારણા ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી સક્ષમ અદાલત દ્વારા દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિ નિર્દોષ હોવાનું માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ પોતાનો નિર્દોષ છૂટકારો મેળવી લીધો હોવાથી, તેમની નિર્દોષતાની ઉપધારણા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ પ્રબળ, પુનઃ સમર્થિત અને મજબૂત બને છે.

૩૮. વધુમાં, જો રેકર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી નિષ્કર્ષો શક્ય હોય, તો પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષ છૂટકારાના તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં. વધુમાં, નિર્દોષ છૂટકારાના હુકમ સામેની અપીલમાં સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, અપીલ અદાલત સામાન્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારાના હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરશે નહીં સિવાય કે નીચલી અદાલતનો અભિગમ કોઈ સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતાથી દૂષિત હોય અને જે નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં આવ્યું છે તે કોઈપણ વાજબી વ્યક્તિ દ્વારા પહોંચી શકાય તેમ ન હોય અને તેથી તે નિર્ણયને વિફૂત ગણવો પડે. માત્ર બે દ્રષ્ટિકોણ શક્ય હોવાના કારણે, અપીલ અદાલત એવો દ્રષ્ટિકોણ અપનાવશે નહીં જે નીચેની અદાલત દ્વારા અપાયેલા ચુકાદાને ઉલટાવી દે. જોકે પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ પાસે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની સત્તા છે જો તેનો એવો અભિપ્રાય હોય કે નીચેની અદાલત દ્વારા પહોંચેલ નિષ્કર્ષ વિફૂત છે અને અદાલતે કાયદાની સ્પષ્ટ ભૂલ કરી છે અને રેકર્ડ પરના મહત્વના પુરાવાઓની અવગણના કરી છે. આવા સંજોગોમાં પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ પર એ

ફરજ લાદવામાં આવે છે કે તે રેકર્ડ પર મૂકાયેલી સામગ્રીના આધારે ન્યાયી નિર્ણય પર પહોંચવા માટે પુરાવાની પુનઃ મૂલવણી કરે કે શું આરોપીઓ જે ગુના માટે તેમના પર આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે તે ગુનાના આચરણ સાથે જોડાયેલા છે.

૩૯. આ તબક્કે, (૨૦૨૪) ૮ એસ.સી.સી. ૫૭૩ માં નોંધાયેલા દત્તાત્રેય વિ. શરણપ્પા ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય રહેશે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“૩૩.૧ ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્ર જ્યાં સુધી દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી સ્વતંત્રતાના મૂળભૂત સાર અને નિર્દોષતાની ઉપધારણા પર ભાર મૂકે છે. નિર્દોષ છૂટકારાના સહવર્તી તારણોના આધારે આ ઉપધારણા વધુ મજબૂત બને છે. તેથી નિર્દોષ છૂટકારા સામેના પડકાર સાથે કામ કરતી વખતે આ અદાલતે વધારાની સાવચેતી રાખવી આવશ્યક છે કારણ કે સુવિચારિત અનુકૂળ પરિણામના આધારે સદર ઉપધારણા વધુ પ્રબળ બને છે. પરિણામે, સદર બેવડી ઉપધારણાના અનુસંધાનમાં ફરિયાદપક્ષ પરનો બોજ વધુ ભારે બને છે.

૩૩.૩ જ્યાં બે ઢ્રષ્ટિકોણ શક્ય હોય, ત્યાં આ અદાલત સામાન્ય રીતે હસ્તક્ષેપ કરશે નહીં અને નિર્દોષ છૂટકારાના સહવર્તી તારણોને ઉલટાવશે નહીં. જોકે જ્યાં પરિસ્થિતિ એવી હોય કે પુરાવાની વ્યાપક મૂલવણી પરથી પહોંચી શકાય તેવો એકમાત્ર નિષ્કર્ષ દર્શાવે છે કે

ન્યાયની ગંભીર નિષ્ફળતા થઈ છે, ત્યારે આવા સહવર્તી દ્રષ્ટિકોણ હોવા છતાં, આ અદાલત વિરોધી દ્રષ્ટિકોણ અપનાવવામાં પોતાની જાતને સીમિત રાખશે નહીં.

૩૩.૪ નિર્દોષ છૂટકારાના સહવર્તી તારણો 'વિકૃત' છે કે નહીં તેનો નિર્ણય કરવા માટે એ જોવાનું રહે છે કે શું ન્યાયની નિષ્ફળતા થઈ છે. બાબુ વિ. કેરળ રાજ્ય માં આ અદાલતે 'વિકૃતિ' શબ્દના દાયરાને સ્પષ્ટ કર્યો હતો:

“૨૦.....જો સુસંગત સામગ્રીની અવગણના કરીને અથવા બાકાત રાખીને અથવા અપ્રસ્તુત/અગ્રાહ્ય સામગ્રીને ધ્યાનમાં લઈને તારણો પર પહોંચવામાં આવ્યું હોય. તારણને વિકૃત પણ કહી શકાય જો તે 'પુરાવાના વજનની વિરુદ્ધ' હોય, અથવા જો તારણ તર્કને એટલી હદે અવગણે કે તે અતાર્કિકતાની ખામીથી પીડાતું હોય.”

૩૩.૬ વધુમાં, ન્યાયના હિતોનું રક્ષણ કરવા માટે આવો હસ્તક્ષેપ જરૂરી બને છે જ્યારે નિર્દોષ છૂટકારો કોઈપણ મૂળભૂત પુરાવાકીય સામગ્રીની પુનઃ મૂલવણીમાં કેટલાક અપ્રસ્તુત આધારો અથવા ભ્રમણાઓ પર આધારિત હોય અથવા કાયદાની સ્પષ્ટ ભૂલ હોય અથવા કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન ન કરવાના કિસ્સામાં હોય અથવા નિર્ણય સ્પષ્ટપણે અન્યાયી હોય અથવા જ્યાં નિર્દોષ છૂટકારો

જે મૂળભૂત રીતે આરોપીને શંકાનો લાભ આપવાના સિદ્ધાંતના અતિશયોક્તિભર્યા પાલન પર આધારિત હોય, તે રદ કરવાને પાત્ર છે. ધારો કે એવા કેસોમાં જ્યાં અદાલતે પુરાવાઓની ઉપરછઠ્ઠી તપાસ પર આરોપી અને તેના દ્વારા આચરેલી ગુનાહિતતા વચ્ચેનો સંબંધ ૧૨ (૨૦૨૩) ૧૦ એસ.સી.સી. ૧૪૮ તોડી નાખ્યો હોય. [જુઓ પંજાબ રાજ્ય વિ. ગુરપ્રીત સિંહ અને અન્ય અને રાજેશ પ્રસાદ વિ. બિહાર રાજ્ય]

૩૪. ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતોનું અવલોકન કરતાં અને તેને હાલની બાબતની હકીકતો અને સંજોગો પર લાગુ કરતાં, એ સ્પષ્ટ છે કે સામાવાળા-આરોપીના કેસમાં કોઈ વિકૃતિ અને પુરાવાનો અભાવ નથી. સહવર્તી તારણો પુરાવાઓ અને હકીકતોની વિગતવાર મૂલવણીનું પીઠબળ ધરાવે છે, તેથી ઉપર નોંધાયેલા સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી. હાલના કેસ જેવી જ સમાન હકીકતોમાં, ચેકના અસ્વીકારથી ઉદ્ભવતી ફોજદારી જવાબદારીનો સમાવેશ કરતા, આ અદાલતે મેસર્સ રાજકો સ્ટીલ એન્ટરપ્રાઇઝિસ વિ. કવિતા સરાફ માં તે કેસના આરોપીના નિર્દોષ છૂટકારાના સહવર્તી તારણોને ઉલટાવવાનો ઇનકાર કર્યો હતો અને બિન-હસ્તક્ષેપના સિદ્ધાંત પર ભાર મૂક્યો હતો, સિવાય કે આવા તારણો વિકૃત હોય અથવા પુરાવાકીય સમર્થનથી રહિત હોય અથવા કાયદાના પ્રશ્નો અભાવ હોય.”

૪૦. (૨૦૨૪) ૯ એસ.સી.સી. ૩૯૦ માં નોંધાયેલા રાજકો સ્ટીલ એન્ટરપ્રાઇઝિસ વિ. કવિતા સરાફ અને અન્ય ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય રહેશે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“૧૨. અમે એવા કેસ સાથે કામ પાર પાડી રહ્યા છીએ જ્યાં પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૭૪(૩) હેઠળ પોતાના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને, પુરાવાના વિશ્લેષણ પરથી આરોપી/સામાવાળા નં. ૧ ને નિર્દોષ છોડી મૂક્યા હતા. ૧૯૭૩ ના કોડની કલમ ૩૭૮ હેઠળ નિર્દોષ છૂટકારા સામેની અપીલમાં હાઇકોર્ટ સદર નિર્દોષ છૂટકારો વધુ બહાલ રાખ્યો હતો. આ કાર્યવાહીમાં સંકળાયેલો સમગ્ર પ્રશ્ન એ છે કે શું ચેક ટેવાની ચુકવણી માટે આપવામાં આવ્યા હતા અને જો તેમ હોય, તો શું આરોપી/સામાવાળા નં. ૧ ૧૮૮૧ ના એક્ટની કલમ ૧૩૯ સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૧૧૮ ના સંદર્ભમાં ઉપધારણાનું ખંડન કરવામાં સક્ષમ હતા. નરેન્દ્ર પ્રતાપ નારાયણ સિંહ વિ. ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય ના કેસમાં આ અદાલતના ચુકાદાના પ્રકાશમાં, હકીકતના સહવર્તી તારણોમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળ આ અદાલતનું અધિકારક્ષેત્ર પ્રશ્નાસ્પદ નથી, જ્યારે આવા તારણો કોઈ પુરાવા પર આધારિત ન હોય અથવા વિકૃત હોય. આપણે જે પ્રશ્નનો ઉકેલ લાવવાનો છે તે એ છે કે શું પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ અને

હાઈકોર્ટના તારણો કોઈ પુરાવા વિનાના અથવા વિકૃત છે. આ બંને અદાલતોએ પુરાવાની ઝીણવટભરી તપાસ કરી છે અને આ બંને મંયોના અભિપ્રાય મુજબ, તે ફરિયાદી/અરજદારની વિરુદ્ધ જાય છે.”

૪૧. (૨૦૧૯) ૫ એસ.સી.સી. ૪૧૮ માં નોંધાયેલા બાસલિંગપ્પા વિ. મુદીબસપ્પા, (૨૦૧૦) ૧૧ એસ.સી.સી. ૪૪૧ માં નોંધાયેલા રંગપ્પા વિ. શ્રી મોહન ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાઓ પર એક નજર નાખવી પણ યોગ્ય રહેશે.

૪૨. વધુમાં, એ.આઈ.આર. ૨૦૨૪ એસ.સી. ૨૨૫૨ = (૨૦૨૪) ૮ એસ.સી.સી. ૧૪૯ માં નોંધાયેલા બાબુ સાહેબગૌડા રુદ્રગૌડાર વિ. કર્ણાટક રાજ્ય ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ખાસ કરીને પેરા નં. ૩૭ થી ૪૦ માં સમાન મુદ્દા પર વિચારણા કરી છે. તેથી, હું ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણો સાથે સંપૂર્ણપણે સંમત છું.

૪૩. [૨૦૨૪] ૯ એસ.સી.સી. ૧૬૯ માં નોંધાયેલા રમેશ વિ. કર્ણાટક રાજ્ય ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના ચુકાદાનો સંદર્ભ લેવો પણ યોગ્ય રહેશે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરા-૨૦ અને ૨૧ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું અને અવલોકન કર્યું છે:

“૨૦. આ તબક્કે, ચંદ્રપ્પા અને અન્ય વિ. કર્ણાટક રાજ્ય માં આ અદાલત દ્વારા નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા સામેની અપીલ સાથે કામ કરતી વખતે એપેલેટ કોર્ટની સત્તા અંગે તારવવામાં આવેલા સામાન્ય

સિદ્ધાંતોનો સંદર્ભ લેવો સુસંગત રહેશે. તે સિદ્ધાંતો નીચે મુજબ વંચાય છે:

“જર. (૧) એપેલેટ કોર્ટ પાસે તે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની, પુનઃ મૂલવણી કરવાની અને પુનઃ વિચારણા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે જેના પર નિર્દોષ છૂટકારાનો હુકમ આધારિત છે.

(૨) કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ અથવા શરત મૂકતો નથી અને એપેલેટ કોર્ટ પોતાની સમક્ષના પુરાવા પર હકીકત અને કાયદા બંને પ્રશ્નો પર પોતાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે છે.

(૩) “મહત્વપૂર્ણ અને અનિવાર્ય કારણો”, “સારા અને પર્યાપ્ત આધારો”, “ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો”, “વિકૃત નિષ્કર્ષો”, “સ્પષ્ટ ભૂલો” વગેરે જેવા વિવિધ શબ્દપ્રયોગો નિર્દોષ છૂટકારા સામેની અપીલમાં એપેલેટ કોર્ટની વ્યાપક સત્તાઓને સીમિત કરવાનો હેતુ ધરાવતા નથી. આવી વાક્યરચનાઓ પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાના નિષ્કર્ષ પર આવવાની અદાલતની સત્તાને સીમિત કરવા કરતાં નિર્દોષ છૂટકારામાં હસ્તક્ષેપ કરવા અંગે એપેલેટ કોર્ટની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે “ભાષાકીય અલંકારો” ના પ્રકારની વધુ છે.

(૪) જોકે એપેલેટ કોર્ટે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છૂટકારાના કિસ્સામાં, આરોપીની તરફેણમાં બેવડી ઉપધારણા હોય છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ તેમને નિર્દોષતાની ઉપધારણા ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી સક્ષમ અદાલત દ્વારા દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિ નિર્દોષ હોવાનું માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ પોતાનો નિર્દોષ છૂટકારો મેળવી લીધો હોવાથી, તેમની નિર્દોષતાની ઉપધારણા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ પ્રબળ, પુનઃ સમર્થિત અને મજબૂત બને છે.

(૫) જો રેકર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી નિષ્કર્ષો શક્ય હોય, તો એપેલેટ કોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષ છૂટકારાના તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.

૨૧. રાજેન્દ્ર પ્રસાદ વિ. બિહાર રાજ્ય માં, આ અદાલતની ત્રણ જજોની બેંચે નિર્દેશ કર્યો હતો કે આરોપીના ગુનાના વિપરીત નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે સક્ષમ બનવા માટે ટ્રાયલ કોર્ટના કારણોને નકારી કાઢવા માટે હાઈકોર્ટે નિર્દોષ છૂટકારા સામેની અપીલમાં રેકર્ડ પરથી સ્પષ્ટપણે મક્કમ અને વજનદાર આધારો દર્શાવવા આવશ્યક રહેશે. વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે, નિર્દોષ છૂટકારા સામેની અપીલમાં, સાક્ષીઓની વિશ્વસનીયતા વિશે વિપરીત દ્રષ્ટિકોણ અપનાવવો હાઈકોર્ટ માટે કાયદાકીય રીતે પર્યાપ્ત રહેશે નહીં

અને તે અત્યંત અનિવાર્ય છે કે હાઈકોર્ટ ખાતરીપૂર્વક એ શોધી કાઢે કે ટ્રાયલ કોર્ટ માટે તેમની જુઝાનીને નકારી કાઢવી લગભગ અશક્ય હતી. આ ફોજદારી ન્યાયના ન્યાયશાસ્ત્રીય પાસાના સાર તરીકે ઓળખવામાં આવ્યું હતું. આ ઢ્રષ્ટિકોણથી જોતાં, અપીલ સાથે કામ પાર પાડવામાં હાઈકોર્ટનો ઉતાવળિયો અભિગમ, જેના પરિણામે અપીલકર્તા નં. ૧ અને ૨ ની દોષસિદ્ધિ થઈ, અને શંકાનો લાભ આપીને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા અપાયેલા નિર્દોષ છૂટકારાના સુસંગત અને સુવિચારિત ચુકાદાને ઉલટાવી દીધો, તે ટકી શકે તેમ નથી.”

૪૪. રેકર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવાને ધ્યાનમાં લેતાં, એ સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે કથિત ગુના સાથે હાલના આરોપીને સાંકળતો કોઈ વિશ્વસનીય પુરાવો નથી અને રેકર્ડ પરનો પુરાવો એ તમામ વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવા માટે એટલો ખાતરીપૂર્વકનો નથી કે આરોપીએ કથિત ગુનો કર્યો છે. તેથી રેકર્ડ પરના પુરાવા પર આરોપીને દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં.

૪૫. વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમનું અવલોકન કરતાં, એ સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટે રેકર્ડ પરના પુરાવાની મૂલવણી કરવામાં અને આરોપી સામે મુકાયેલા આરોપોમાંથી તેમને નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં હકીકત અને કાયદાની કોઈ ભૂલ કરી નથી. પુરાવાની પુનઃ મૂલવણી પર પણ, એ સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે ફરિયાદપક્ષ આરોપી સામે મુકાયેલા આરોપને તમામ વાજબી શંકાથી પર સાબિત

કરવામાં સદંતર નિષ્ફળ રહ્યો છે. તેથી પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ ટકી શકે તેવો છે અને હાલની અપીલ રદ કરવાને પાત્ર છે.

૪૬. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, હાલની અપીલ ગુણદોષ વિનાની છે અને તે રદ કરવાને પાત્ર છે. પરિણામે, તે રદ કરવામાં આવે છે. પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ નિર્દોષ છૂટકારાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ આથી બહાલ રાખવામાં આવે છે. જામીન ખત રદ કરવામાં આવે છે. રેકર્ડ અને પ્રોસિડિંગ્સ તાત્કાલિક સંબંધિત પ્રથમ એપેલેટ કોર્ટને પરત મોકલવામાં આવે.

સહી / -

(હેમંત એમ. પ્રચ્છક, ન્યાયમૂર્તિ)

This is an AI-Assisted Translation.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====